

İSLAM VE İKTİSADİ HAYAT

Ana Konular ve Metinler

Editörler

M. Kabir Hassan & Mervyn K. Lewis

iktisat yayınları

İktisat Yayınları – 39
İktisat Giriş Dizisi – 6

M. Kabir Hassan & Mervyn K. Lewis (Ed.), *İslam ve İktisadi Hayat: Ana Konular ve Metinler*

Çeviri Editörü: İsmail Eriş

Çeviren: Sercan Karadoğan (1, 2, 3, 4,10,14,15, 25, 27, 28, 31), Gökhan Umut (5, 9, 11, 12, 13, 16, 17, 20, 22, 30),
Serap Umut (8, 18, 19, 21, 23,24, 29), Miraç Çeven (6,7)

Yayma Hazırlayan: Merve Akkuş Güvendi

Musahhih: Muhammed Aydın

Tasarım: Seyfullah Bayram

Çeviriye Temel Alınan Metin: Hassan, M.K. & Lewis, M.K.(Ed.) (2014).

Handbook on Islam and economic life, UK: Edward Elgar.

Baskı: Osmanlı Mücellit Matbaacılık- Sertifika No: 29041

Plastikçiler Sitesi 1536 Sokak No.: 40 Yenimahalle / ANKARA

1. Baskı: Ankara, 2019

ISBN: 978-605-69072-8-9

© İktisat Yayınları, 2019

Bütün yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar
dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

İktisat Yayınları

Rasimpaşa Mah. Rıhtım Cad. Nemlizade Sok.

Güleryüz Apt. No:9 Daire:3 Kadıköy / İstanbul

Tel / Faks: +90 (216) 418 20 10

www.iktisatyayinlari.com

İktisat Yayınları Nobel Akademik Yayıncılık ve
İslam İktisadi Araştırma Merkezi'nin ortak markasıdır.

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Hassan, M. Kabir & Lewis, Mervyn K. (Ed.)

İslam ve İktisadi Hayat: Ana Konular ve Metinler

1. Baskı, xxx + 618 s., 19.5 x 24 cm

Kaynakça ve dizin var.

ISBN- 978-605-69072-8-9

1. Piyasa 2. Ekonomi 3. İslam iktisadı

İSLAM VE İKTİSADİ HAYAT

Ana Konular ve Metinler

Editörler

M. Kabir Hassan & Mervyn K. Lewis

Çeviri Editörü

İsmail Eriş

Çevirenler

Sercan Karadoğan, Gökhan Umut, Miraç Çeven, Serap Umut

iktisat
yayınları

İktisat Giriş Dizisi

Bu dizide, iktisatla ilgili temel kavram ve meseleleri açıklayıcı güncel eserlere yer verilmektedir. Dizide iktisatın ana konuları, temel yaklaşımlar, kuramlar ve alternatif yaklaşımların yer aldığı çalışmalara yer verilmektedir.

Dizide Yer Alan Diğer Kitaplar

M. Akram Khan, *İslam İktisadına Giriş*

M. Akram Khan, *İslam İktisadının Güncel Meseleleri*

Khurshid Ahmad, *İslam İktisadi Çalışmaları*

M.Umer Chapra, *İktisadi Tehditler ve İslam*

Ali Muhyiddin Karadâğî, *İslam İktisadına Giriş*

Asad Zaman, *İslam İktisadının Ana Konuları*

M. Kabir Hassan

M. Kabir Hassan, ABD New Orleans Üniversitesi Ekonomi ve Finans Bölümü'nde İrlanda Finans ve Ekonomisi profesörü ve finans profesörüdür. Ekonomi ve matematik alanındaki lisans derecesini ABD Gustavus Adolphus Yüksek Okulu'ndan ve ekonomi üzerine yüksek lisans, finans üzerine de doktora derecesini Nebraska Üniversitesi'nden almıştır. Hakemli akademik dergilerde neşredilen 145 makalesi bulunmaktadır. 32 doktora tezine danışmanlık yapmıştır ve şimdi öğrencilerinin ekserisi akademi, devlet ve özel sektörde iyi konumdadır. Global Journal of Finance and Economics, Journal of Islamic Economics, Banking and Finance ve International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management adlı dergilerin yazı işleri müdürü ve Journal of Economic Cooperation and Development'ın da yazı işleri müdür yardımcısıdır. Hakemli akademik dergilerdeki makaleleriyle birlikte pek çok kitap kaleme almış ve düzenlemesi yapmıştır. *Handbook of Islamic Banking and Islamic Finance*'ın (Ekonomi alanında Uluslararası Eleştirel Yazım Kütüphanesi, Edward Elgar Yayıncılık, 2007) (M. K. Lewis ile beraber) ve *Islamic Capital Market: Products and Strategies*'ın (John Wiley & Sons, 2011) (Michael Mahlknecht ile birlikte) yazı işleri müdür yardımcısıdır. *Islamic Entrepreneurship*'ın (Routledge BK, 2010) ortak müellifidir. Pearson Yayıncılık Şirketi tarafından 2013 yılı Mayıs ayında neşredilen *Islamic Finance* adlı ders kitabının ortak müellifidir.

Mervyn K. Lewis

Mervyn K. Lewis, Güney Avustralya İşletme Fakültesi'nde misafir profesör olarak görev almış olup 2013 yılının sonunda bankacılık ve finans profesörü olarak emekli olmuştur. Bunun öncesinde Nottingham Üniversitesi'nde Midland Bank Para ve Bankacılık Profesörü olarak ayrıca Avusturya Finansal Sistem Sorgulama danışmanı, İngiltere Bankası'nda misafir öğretim üyesi ve Malaya Üniversitesi Menkul Kıymetler Komisyonu'nun açılışında misafir öğretim üyesi ve Cambridge, Melbourne, Viyana, Wuhan, Mauritius, Goettingen ve Euromed Marseilles Üniversitelerinde de misafir profesör olarak görev yapmıştır. ANZ Shadow Finansal Düzenleme Komitesi üyesidir. Adelaide Üniversitesi'nde, ekonomi dalında birinci sınıf ödüller almış ve doktora derecesini yapmıştır. 1986 yılında Avustralya Sosyal Bilimler Akademisi üyeliğine seçilmiştir. 23 kitap, 71 makale ve 90 bölüm neşretmiştir. En son ciltler şu şekildedir: *Reforming China's State-Owned Enterprises and Banks* (2006), *Handbook of Islamic Banking* (2007), *Islamic Finance* (2007), *Untangling the US Deficit* (2007) ve *An Islamic Perspective on Governance* (2009). Kendisin son iki kitabı ise şunlardır: *Global Finance after the Crisis: The United States, China and the New World Order* (2013) ve *Risk and Regulation of Islamic Banking* (2014). Hâlihazırda *Understanding Ponzi Schemes: Can Better Financial Regulation Prevent Investors from Being Defrauded?* ile kitaplar Public Procurement ve Financial Intermediaries üzerinde çalışmaktadır.

İsmail Eriş

1996 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Samsun ve Bursa illerinde yaklaşık 18 ay süreyle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği yaptı. University of Texas at Austin'den "The Dar al-Islam and the Dar al-Harb: A Discourse on the Crafting of a Muslim State" başlıklı teziyle yüksek lisans derecesi aldı. Eriş, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat tarihi alanında doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Sercan Karadoğan

Marmara Üniversitesi'nde İktisat (ingilizce) lisans eğitimini (2011), İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde yüksek lisansını tamamladı (2013). 2014 yılında başladığı Marmara Üniversitesi Ortadoğu Ekonomi Politikası alanındaki doktora çalışmalarının yanında, araştırma görevlisi ve çeşitli STK'larda araştırmacı, editör ve çevirmen olarak çalıştı. Hâlihazırda, Durham Üniversitesi Business School'da misafir öğretim görevlisi olarak bulunmaktadır.

Gökhan Umut

Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat bölümünde tamamlayan Umut, aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Testing for Asymmetry in Okun's Law: Evidence from Turkey" başlıklı teziyle yüksek lisansını (2013) tamamladı. İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı'nda (OECD) bir yıl süreyle ekonomist olarak görev yapan Umut, hâlen Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı'nın (TİKA) Pakistan'da bulunan İslamabad Program Koordinasyon Ofisinde koordinatör olarak görev yapmaktadır. Ayrıca Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İktisat (İngilizce) bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Miraç Çeven

1980 yılında Konya'da doğdu. Uludağ Üniversitesi İktisat Bölümü mezunudur. Lisansüstü eğitimine Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde iktisat alanında devam etmektedir.

Serap Umut

Boğaziçi Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü'nü 2008 yılında onur derecesi ile tamamladı. Akabinde yurtiçi ve yurtdışındaki muhtelif eğitim kurumlarında farklı pozisyonlarda görev aldı. Hâlihazırda sosyal ve beşeri bilimlerin çeşitli alanlarında editörlük ve tercümanlık çalışmalarına devam etmektedir.

Katkıda Bulunanlar

Bassam Abu Al-Foul: (BAE) Sharjah Amerikan Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nde doçent doktor unvanıyla görev almaktadır. Uzmanlık alanları şunlardır: Uluslararası ekonomi, kalkınma ekonomisi, doğal kaynaklar ve nicel analiz. Mevcut araştırması esasen Orta Doğu ve Kuzey Afrika (MENA) bölgesine odaklanmakta ve uluslararası hakemli dergilerde de neşredilmiştir.

Adewale Abideen Adeyemi: Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi İktisadi ve Yönetim Bilimleri Fakültesi Finans Bölümü'nde yardımcı doçent olarak görev yapmaktadır. Kendisi ayrıca Nijerya Birleşik Bankerler Kurumu'nun kısmi üyesi ve Uluslararası İslam Ekonomisi Derneği'nin de üyesidir. Vaktiyle Nijerya İlorin Üniversitesi Muhasebe ve Finans Bölümü'nde öğretim görevlisi unvanıyla görev almıştır. İşletme yönetimi doktorasını, finans alanında uzmanlaştığı Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi'nden almış olup aynı üniversiteden doktora sonrası için de burs almıştır. Finans üzerine olan lisans ile fen bilimleri yüksek lisans derecelerini sırasıyla Nijerya İlorin Üniversitesi ile Lagos Üniversitesi'nden almıştır. Uzmanlık alanları arasında kalkınma finansı, kurumsal finans ve İslamî finans yer almaktadır. Mezkûr alanlardaki danışmanlık hizmetleri tecrübesine ilaveten Avrupa, Güneydoğu Asya, Orta Doğu ve Afrika'da düzenlenen hem yerel hem de uluslararası seminerlerde, yuvarlak masa tartışmalarında, konferans ve sempozyumlarda makaleler sunmuştur. Hâlihazırda çalışma alanları şunlardır: Geçim finansı, İslamî mikrofinans, finansal katılım ve ödeme sistemleri.

Habib Ahmed: Ekonomi üzerine yüksek lisans derecesini Bangladeş Chittagong Üniversitesi'nden ve yine ekonomi üzerine olan doktora derecesini de ABD Connecticut Üniversitesi'nden almıştır. 2008 yılında Durham Üniversitesi'ne İslamî Finans profesörü ve Sharjah Başkanı olarak girmeden önce Suudi Arabistan Krallığı Ulusal Ticari Banka (NCB), İslamî Bankacılık Geliştirme Grubu'nda ARGE müdürü olarak görev almış ve Suudi Arabistan İslamî Kalkınma Bankası Grubu'nun İslamî Araştırma ve Eğitim Enstitüsü'nde çalışmıştır. Kendisi ayrıca ABD Connecticut Üniversitesi, Singapur Ulusal Üniversitesi ve Bahreyn Üniversitesi'nde dersler vermiştir. İslamî bankalar ve finansal kurumlar için diğer şeylerin yanında standartlar ve yönergeler

koymaktan sorumlu İslamî Finansal Hizmetler Kurulu'nun (IFSB) Sermaye Yeterliliği Çalışma Grubu üyesidir. Uluslararası hakemli dergilerdeki makaleleri, kitapları, kitapların içerisindeki bölümleri ve sair akademik makaleler ile monograf ve raporları ihtiva eden 70'den fazla makale ve neşriyatın müellifi ya da editörüdür. Çalışmalarından bazı başlıklar olarak şunlar sayılabilir: İslamî mikrofinans, risk yönetimi ve İslamî finans kurumlarında kurumsal yönetim, İslamî firmalarda sermaye yapısı, İslamî bir ekonomide kur tayini ve iktisadi kurum ve kuruluşlar üzerindeki İslam hukukunun etkileri. Son zamanlarda çıkan bir kitabı *Product Development in Islamic Banks*, Edinburgh Üniversitesi Yayınevi tarafından neşredilmiştir. Kendisinin son çalışma alanları, İslamî finans ile İslamî bankacılık ve finans dâhil olmak üzere İslamî ticaret hukukunun çağdaş uygulamaları ile vakıf ve finans sektörünün birleştirilmesini içermektedir.

Tunku Alina Alias, 1992 yılında bir ortakla birlikte kurduğu Malezya hukuk firması olan Wong Lu Peen & Tunku Alina'da danışmandır ve kendisi hâlihazırda ABD New York'ta ikamet etmektedir. Bankalar ile tüzel ve kamu kuruluşlarına hem konvansiyonel hem de şeriatla uyumlu bir temelde bunların Asya, Orta Doğu ve Amerika'daki yatırım faaliyetleri ile ilgili olarak danışmanlık yapma hususunda önemli bir deneyime sahip olup kurumsal finansman ile proje ve perakende finansmanına müteallik talimatları yönetmiştir. Kendisi ayrıca Malezya Arabuluculuk Merkezi'nde arabulucu ve Singapur Arabuluculuk Kurulu'nda yardımcı arabulucu olarak görev yapmaktadır. İlgi alanı İslamî yardımlar bilhassa da vakıflardır. Mezkûr konu üzerine muhtelif özel çalıştaylarda yazılar kaleme alıp sunumlar yapmıştır. Aix-en-Provence'de Centre National de la Recherche Scientifique (CNRS) tarafından düzenlenen bir vakıf araştırma projesi olan French Groupement de Recherche Internationale (GDRI) üyesidir. Uluslararası İslamî Finans Eğitim Merkezi'ne (INCEIF) misafir araştırma görevlisi olarak atanmıştır.

Mohamed Ariff, Malezya Putra Üniversitesi'nde kıdemli profesör ve Avustralya Bond Üniversitesi'nde finans profesörü olarak görev almaktadır. AACSB akredite edilmiş işletme fakültelerinde (Singapur Ulusal Üniversitesi ve Monash Üniversitesi) tam zamanlı olarak çalışmış ve kıdemli müdür rolünü üstlenmiştir. Harvard (1994), Tokyo (1989, 1991, 2008), UCD Dublin (1992, 2004) ve Melbourne (1994) gibi üniversitelerde profesör ya da eğitmen olarak görev almıştır. 112 uluslararası neşredilmiş dergide (*Journal of International Money and Finance*, *Journal of the Operations Research Society*, *Journal of Small Business Management*, *Journal of Business Finance and Accounting*, *International Tax Journal*, *Applied Economics*, *Applied Financial Economics*, *Pacific Basin Finance Journal*, *Pacific Accounting Review*, *Journal of Asia Pacific Economy*, *Journal of Financial Services Research* ve *Global Finance Journal* dâhil) bulunduğu katkılarla birlikte finansal ekonomi alanında aktif bir araştırmacıdır. Asya Pasifik finansal piyasalarıyla ilgili araştırmaları, 33 araştırma kitabı ile en çok satılan ders kitaplarından biri olan McGraw-Hill tarafından neşredilmiş *Investments*'ta (ortak yazarlar Bodie, Rosa, Marcus ve Kane ile) yayınlanmıştır. Edward Elgar Yayıncılık'ın bugüne dek basılmış 3 cildi ve yakında basılacak olan diğer ciltleri ile İslamî finansman vakıfları serisinde finanse edilen araştırmaları yürütmek adına dünya çapında bir

araştırmacılar ağı organize etmiştir. 1989 yılında Asya Finans Birliği'ni (AFA) kurarak finansal ekonominin ilerlemesine katkıda bulunmuş ve 2004 ile 2007 yılları arasında başkan seçilmiştir. Berkeley Yayınevi tarafından neşredilen *International Journal of Banking and Finance*'ın baş editörüdür. Üç borsaya, bir menkul kıymetler komisyonuna, UNESCO ile ADB'ye ve Ulusal Avustralya Bankası gibi özel kurumlara danışmanlık yapmıştır.

Muhammad Chaudry, bir gıda teknolojisi uzmanıdır. Akademik eğitimini Pakistan, Lübnan ve ABD'den ve doktora derecesini de Champaign-Urbana'da bulunan Illinois Üniversitesi'nden almıştır. 15 yıl süresince, toplam kalite, kalite kontrolü, insan kaynakları ve personel eğitiminden sorumlu olarak gıda sektöründe muhtelif teknik pozisyonlar ile yönetim pozisyonlarında görev almıştır. Son 30 yıldır da Amerika İslamî Gıda ve Beslenme Kurulu (IFANCA) için helal sertifika programları yönetmektedir. Yönetimi kapsamında, IFANCA tarafından verilen helal sertifikalarının genişliği, 56 ülkede 4.000'den fazla üretim tesisine kadar ulaşmıştır. Helal sertifikalı ürünler arasında şunlar yer almaktadır: Et ve kümes hayvanları, deniz ürünleri, gıda ürünleri, gıda bileşenleri ve kimyasalları, besin ürünleri ve katkıları, kozmetik, kişisel bakım ürünleri, evsel ürünler, aşilar, besin işleme kimyasalları, sıhhi temizlik kimyasalları ve ambalaj malzemeleri. Kendisi Gıda Teknolojileri Enstitüsü üyesi olup Dünya Hayvan Sağlığı Organizasyonu'nun da uzman danışmanıdır. Birden fazla yazarın çalışmasının bulunduğu CRC Yayınevi tarafından neşredilen *Halal Food Production* adlı bir kitabın yanı sıra teknik dergilerde de muhtelif makale ve yazılar kaleme almıştır. Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Merkezi ve Amerikan Baharat Ticareti Birliği sponsorluğunda Hindistan'da yürütülen gıda güvenliği atölyeleri için uluslararası bir temsilci idi. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ile işlevler arası bir ortamda sanayi kurumlarının yönetiminde deneyimlidir.

Murat Çizakça, ekonomi alanındaki lisans derecesini 1968 yılında Leicester Üniversitesi'nden, Birleşik Krallık ve ekonomi ve ekonomi tarihi üzerine olan yüksek lisans ile doktora derecesini de 1978 yılında Pennsylvania Üniversitesi'nden almıştır. İstanbul Boğaziçi, Koç, Fatih ve Bahçeşehir Üniversitelerinde ve ISTAC Kuala Lumpur'da dersler vermiş olup hâlihazırda Kuala Lumpur'daki INCEIF Üniversitesi'nde İslamî finans ve karşılaştırmalı ekonomi tarihi profesörüdür. *Islamic Capitalism and Finance: Origins, Evolution and the Future* (Edward Elgar Yayıncılık, 2011), *A History of Philanthropic Foundations: Islamic World from the Seventh Century to the Present* (Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2000) ve *Comparative Evolution of Business Partnerships* (Brill, Leiden, 1996) dâhil olmak üzere birçok kitap kaleme almış ve bilimsel dergilerde 85 makale yayınlamıştır. Dünya çapında 200 konferansa katılmış ve bildiriler sunmuştur. Kendisi ayrıca Almanya İleri Araştırmalar Enstitüsü (Wissenschaftskolleg) eski üyesi (1997-98), Yönetim Kurulu (Giunta), Istituto Storia Economica (F. Datini), Prato, İtalya üyesi ve Institut für Geschichte und Kultur des Nahen Orients'de, LMU Münih Üniversitesi, Almanya (2006) İslamî Araştırmalar Third Allianz misafir profesörüdür.

Hafas Furqani, Şer'î muâmelât üzerine lisans derecesini Devlet İslam Üniversitesi Syarif Hidayatullah Jakarta (2002), ekonomi alanındaki yüksek lisans (2006) ve doktora (2012) derecelerini de Uluslararası Malezya İslam Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nden almıştır. Uluslararası İslamî Finans Şariat Araştırma Akademisi'nde (ISRA) araştırmacıdır. Gazete ve dergilerin yanı sıra akademik dergilerde de İslamî ekonomi, bankacılık ve finans alanlarında kapsamlı yazılar kaleme almış ve makaleler neşretmiştir. "Challenges in the Construction of Islamic Economics Discipline" başlıklı makalesi, KLIFF Makale Yarışması'nda (2011) birincilik ödülü almış ve *Humanomics*'de neşredilen "Theory Appraisal in Islamic Economic Methodology: Purposes and Criteria" adlı makalesi de 2013 Edebiyatçılar Ağı Mükemmellik Ödülleri'nde hayli övülerek birinciliğe layık görülmüştür. "The Foundations of Islamic Economics: A Philosophical Exploration of the Discipline" başlıklı doktora tezi, 2012 Uluslararası Malezya İslam Üniversitesi Araştırma, Buluş ve Yenilik Fuarı'nda (IRIIE, 2012) altın madalya almıştır.

İsmail H. Genç, BAE Şarika Amerikan Üniversitesi'nde ekonomi profesörüdür. Ekonomi alanındaki doktora derecesini 1999 yılı Aralık ayında Teksas A&M Üniversitesi'nden almıştır. Idaho Üniversitesi, ABD Ekonomi ve İstatistik Bölümü'nde kadrolu doçenttir. Kendisi ayrıca Güneybatı Ekonomi Derneği'nde (ABD) başkan yardımcısı olarak görev almıştır ve hâlihazırda muhtelif yayın kurullarının üyesi olup sanayi ve kamu kurumlarındaki hükûmet yetkililerine danışmanlık yapmaktadır. Uzmanlık alanı genel olarak uygulamalı para ekonomisi, iktisadi kalkınma ve gerileme üzerinedir. Çalışmaları, dergiler ve kitaplar gibi birçok akademik mecrada yer almış ve muhtelif onur ve ödüllerin yanı sıra taahhüt ve hibelerle tanınmıştır.

Roszaini Haniffa, Heriot-Watt Üniversitesi'nde BK muhasebe profesörüdür. Bunun öncesinde Muhasebe ve Sorumluluk Araştırmaları Merkezi'nin (CAAR) kurucusu ve yöneticisi olmasının yanı sıra Hull Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde muhasebe profesörü olarak görev almıştır. Ayrıca Bradford Üniversitesi İşletme Fakültesi'nin Muhasebe ve Finans Bölümü başkanı ve muhasebe profesörü görevini üstlenmiş ve Exeter Üniversitesi'nde okutmanlık yapmıştır. Malezya'daki muhtelif yükseköğretim kurumlarında muhasebe ve finans alanında ve Hong Kong, Singapur, Umman ve Bahreyn'de işletme yüksek lisansı programlarında hem profesyonel hem de akademik dersler vermiştir. Finans alanındaki lisans derecesini ABD Northern Illinois Üniversitesi'nden, muhasebe ve finans üzerine yüksek lisans derecesini BK Stirling Üniversitesi'nden ve muhasebe ve finans alanındaki doktora derecesini BK Exeter Üniversitesi'nden almıştır. Araştırmaları, iş ahlakının yanı sıra ifşa, kurumsal yönetim ve mali sorumluluğa ilişkin meseleleri mezkûr alanlarda çok alıntılanan yayınlar ile ayrıntılı olarak ele almaktadır. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*'in (JIABR) ortak kurucusu ve editörü olmasının yanı sıra AIA İslamî bankacılık gazetesinin profesyonel başkanlığını üstlenmiş ve birçok yayın kurulunun üyesidir. Banker Yıllık Banka Ödülleri'ndeki hakemlerden biri idi. BK Eşitlik ve İnsan Hakları Komisyonu tarafından 2009 yılı Güçlü Müslüman Kadınlar Listesi'ne dâhil edilmiştir.

M. Kabir Hassan, ABD New Orleans Üniversitesi Ekonomi ve Finans Bölümü'nde İrlanda Finans ve Ekonomisi profesörü ve finans profesörüdür. Ekonomi ve matematik alanındaki lisans derecesini ABD Gustavus Adolphus Yüksek Okulu'ndan ve ekonomi üzerine yüksek lisans, finans üzerine de doktora derecesini Nebraska Üniversitesi'nden almıştır. Hakemli akademik dergilerde neşredilen 145 makalesi bulunmaktadır. 32 doktora tezine danışmanlık yapmıştır ve şimdi öğrencilerinin ekserisi akademi, devlet ve özel sektörde iyi konumdadır. Global Journal of Finance and Economics, Journal of Islamic Economics, Banking and Finance ve International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management adlı dergilerin yazı işleri müdürü ve Journal of Economic Cooperation and Development'in da yazı işleri müdür yardımcısıdır. Hakemli akademik dergilerdeki makaleleriyle birlikte pek çok kitap kaleme almış ve düzenlemesi yapmıştır. *Handbook of Islamic Banking and Islamic Finance*'ın (Ekonomi alanında Uluslararası Eleştirel Yazım Kütüphanesi, Edward Elgar Yayıncılık, 2007) (M. K. Lewis ile beraber) ve *Islamic Capital Market: Products and Strategies*'ın (John Wiley & Sons, 2011) (Michael Mahlknecht ile birlikte) yazı işleri müdür yardımcısıdır. *Islamic Entrepreneurship*'ın (Routledge BK, 2010) ortak müellifidir. Pearson Yayıncılık Şirketi tarafından 2013 yılı Mayıs ayında neşredilen *Islamic Finance* adlı ders kitabının ortak müellifidir.

Mohammad Hudaib, Glasgow Üniversitesi BK Adam Smith İşletme Fakültesi'nde doçent olarak görev yapmaktadır. Bunun öncesinde Nottingham Üniversitesi İşletme Fakültesi, Essex Üniversitesi, Bradford Üniversitesi Yönetim Okulu ve Exeter Üniversitesi'nde dersler vermiştir. BK'deki öğretmenlik kariyerinden önce Suudi Arabistan'da denetçi olarak görev almıştır. Muhasebe alanındaki lisans derecesini Suudi Arabistan Kral Suud Üniversitesi'nden, muhasebe ve finans üzerine yüksek lisans derecesini BK Stirling Üniversitesi'nden ve muhasebe alanındaki doktora derecesini de BK Essex Üniversitesi'nden almıştır. Çalışma alanları ve yayınları genel olarak mali denetim ve yönetim, muhasebe hileleri ve iş ahlakı alanları üzerinedir. BK'deki birçok doktora adayı için danışmanlık ve dâhili ve haricî mümeyyiz olarak görev yapmıştır. Journal of Islamic Accounting and Business Research'in (JIABR) müşterek kurucusu ve CIMA ile AIA'nın mümeyyizidir.

Zafar Iqbal, Pakistan Ulusal Bilgisayar ve Yeni Bilimler Üniversitesi'nde finans profesörüdür. Lahor Kampüsü'ndeki Yönetim Bilimleri Bölümü'nün kurucu bölüm başkanı ve üniversitenin Faisalabad, İslamabad, Karaçi ve Lahor kampüslerinde işletme eğitimleri veren bölümleri kapsayan FAST İşletme Fakültesi dekan yardımcısıdır. Bunun öncesinde Orta Doğu ve Avustralya'daki en iyi finansal kuruluşların bazılarında yatırım yönetimi alanında birkaç yıl görev almıştır. Portföy yöneticisi (yükümlülük yönetimi) olarak çalıştığı, mesleki son görevi Güney Avustralya Devlet Finansman Makamı ile idi. Doktora tezi, kamu maliyesine olan İslami perspektif üzerinedir. İslam ile çağdaş bir toplumun muhtelif veçhelerini düzenlemeye yönelik bir dizi konvansiyonel rasyonel bakış açısını sentezleyerek araştırma talebini ihdas etmiştir. Araş-

tırma alanları arasında, İslamî finans, dağıtıcı adalet ve kamu maliyesi ile Müslüman ülkelerdeki yolsuzluk ve yönetim sayılabilir. Yayınları, *American Journal of Islamic Social Sciences*, *Review of Islamic Economics* ve *International Journal of Islamic Financial Services*'de neşredilmiştir. Kendisi ayrıca *Justice: Islamic and Western Perspectives*'in (İslam Vakfı, Leicester, 2007) müellifi ve (Mervyn K. Lewis ile birlikte) *An Islamic Perspective on Governance*'ın (Edward Elgar Publishing, 2009) müşterek müellifidir.

Abdul Azim Islahi, Kral Abdülaziz Üniversitesi Cidde İslam Ekonomisi Enstitüsü'nde (eski adıyla İslam Ekonomisi Araştırma Merkezi) profesördür. İslam iktisadı disiplinini araştırmak, öğretmek ve disiplinin sınırlarını genişletmek adına 35 yıldan fazla bir zaman harcamıştır. "Economic Concepts of Ibn Taymiyah" (Leicester, BK, 1988) adlı doktora tezini Aligarh İslam Üniversitesi'nden almıştır. Bir diğer önemli çalışması şudur: *Contributions of Muslim Scholars to Economic Thought and Analysis up to 15th CE Century* (2005, Edward Elgar Yayıncılık tarafından yayınlanmak üzere kabul edilmiştir ve ikinci baskısını yapmıştır). *Muslim Economic Thinking and Institutions in the 16th CE Century* (2009), *A Study of Muslim Economic Thinking in the 17th Century* (2010), *Islamic Economic Thinking in the 18th Century* (2011) ve *Muslim Economic Thinking in the 19th Century*, Birinci Bölüm: *Arab World* (yakında yayınlanacak) adlı eserleri kaleme alarak yapmış olduğu başlıca katkı, müteakip yüzyıllardaki İslamî ekonomi düşünce tarihine dair araştırma boşluğunu doldurmaktır. İbn Teymiyye, İbn Kayyim, Makrîzi ve Şah Veliyyullah Dihlevî'nin ekonomi düşünceleri üzerine yazdığı makaleleri ile *Encyclopaedia of Islamic Economics*'e (Londra, 2009) katkıda bulunmuştur. Araştırma makaleleri, *History of Political Economy*, *History of Economic Ideas*, *Journal of Research in Islamic Economics*, *Journal of Islamic Economics*, *Review of Islamic Economics* ve *American Journal of Islamic Social Sciences* dâhil olmak üzere profesyonel ve hakemli uluslararası dergilerde yer almıştır. Eğitim kariyerine, 1977 yılında Kral Abdülaziz Üniversitesi Suudi Arabistan Mühendislik Fakültesi'nde başlamıştır. 1989 yılında Aligarh İslam Üniversitesi Hindistan Ekonomi Bölümü'ne, 2002 yılında da Kral Abdülaziz Üniversitesi İslam Ekonomisi Araştırma Merkezi'ne katılmıştır. Muhtelif akademik ve profesyonel kurumların da üyesidir.

Abdul Ghafar Ismail, Malezya Kebangsaan Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde bankacılık ve finansal ekonomi profesörüdür. Doktora derecesini Southampton Üniversitesi'nden almıştır. Hâlihazırda IRTI-İKB Araştırma Daire Başkanı, Hadhari İslam Enstitüsü baş araştırma görevlisi, Perdana Liderlik Vakfı adına AmBank Grup yerleşik üyesi ve Malezya Citibank Şeriat Komitesi Başkanı'dır. *Journal of Business Ethics*, *Review of Islamic Economics*, *Journal of Islamic Economics*, *Banking and Finance*, *Humanomics*, *International Journal of Social Economics*, *Savings and Development*, *Global Journal of Finance and Economics*, *Review of Financial Economics*, *Journal of Financial Services Marketing*, *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, *Research in Financial Qualitative Markets* ve *Investment Management and Financial Innovations* adlı dergilerin yanında çok sayıda hakemli dergide kapsamlı çalışmalar yayınlamıştır. Makaleleri ayrıca Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finans Semineri, IRTI Uluslararası Konferansı ve

Malezya Finans Birliği Konferansı gibi birçok uluslararası ve yerel konferanslarda sunulmuştur. Araştırma alanları arasında, öğrenme süreci ve büyüme teorisi, zamanlar arası kaynak tahsisi, gelir yönetimi, İslamî bankalar için sermaye yeterliliği standartları ve risk yönetimi yer almaktadır. 1987 yılından bu yana öğretim görevlisi olup para ve bankacılık, finansal ekonomi, ileri makroekonomi, İslam'da para ve sermaye piyasası, İslamî ekonomi sistemi, İslamî ekonomi analizi, uluslararası finans, İslamî bankacılıkta risk yönetimi, İslamî bankacılıkta sorunlar, İslamî bankacılık ve para, zekât ve gerçek ekonomi gibi alanlarda muhtelif ekonomi dersleri vermiştir.

Andreas A. Jobst, 2014 yılının başından bu yana avro ortak para alanının makro ihtiyati gözetimi ile finansal sektörün kapsanmasından sorumlu olduğu Washington'daki Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) Avrupa Dairesi'nde kıdemli bir ekonomisttir. Bunun öncesinde Bermuda Parasal Yetki Kurumu'nun (BMA) Baş Ekonomisti ve Müdür Yardımcısı (Denetim) idi. Mezkûr kurumdaki görevinin odağında, finansal istikrar ve makro ihtiyati gözetim, risk analitiği ve finansal düzenleme (bankacılık ve sigorta) yer almıştır. Memuriyeti esnasında İslamî finans yargı gündemini (İslamî yatırım fonları ve (yeniden) tekâfülü) şekillendirdi. Kendisi ayrıca Uluslararası Sigorta Denetleme Birliği'ne (IAIS), Finansal İstikrar Komitesi (FSC) üyesi olarak dâhil oldu. Bermuda'ya taşınmadan önce kariyerinin ortasında IMF'nin Para ve Sermaye Piyasaları (MCM) Bölümü'nde ekonomist olarak 6 yıldan fazla bir süre görev aldı. IMF'nin Madde IV misyonlarının bir üyesi olarak, IMF'nin Finansal İstikrar Değerlendirme Programı'nın (FSAP) bir parçası kapsamında Belçika, Almanya, Hong Kong, İspanya, İsveç, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri için gerilim testlerini tamamlayan birçok büyük ve gelişmekte olan piyasa ekonomilerinin finansal sektör kapsamından sorumlu idi. Kendisi aynı zamanda makro finansal bağlantıların yanı sıra ödenebilirlik ile likidite riski için modeller geliştirmeye odaklanan Global Financial Stability Report'un (GFSR) başlıca yazarlarından biri idi. Doktora derecesini Londra Ekonomi Okulu'ndan (LSE) almış olup Cambridge ve Oxford'da da eğitim görmüştür.

Monzer Kahf, Katar Hamed Bin Halife Üniversitesi Katar İslamî Çalışmalar Fakültesi'nde (QFIS) İslam iktisadı ve finans profesörüdür. Doktora derecesini 1975 yılında Utah Üniversitesi'nden almış olup muhtelif kurumlarda ekonomist ve profesör olarak görev almıştır. İslamî bankacılık ve finans, İslam iktisadı, zekât ve evkaf üzerine İngilizce ve Arapça dillerinde 28 adet kitap ve kitapçık kaleme almıştır. Kitaplarından bazıları Endonezyaca, Türkçe ve Korece dillerine tercüme edilmiştir. En bilinen kitapları arasında şunlar yer almaktadır: *Instruments of Meeting Budget Deficit in Islamic Economics*, *The Islamic Economy: Analytical Study of the Functioning of the Islamic Economic System*, *Economics of Zakah*, *The Islamic Economy: Analytical Study of the Functioning of the Islamic Economic System* ve *International Economic Relations from Islamic Perspectives*. *Oxford Encyclopedia of the Modern Islamic World'e* girdiği kayıtlar da dâhil olmak üzere İslam iktisadı, İslamî kamu ve özel finans, İslamî bankacılık, zekât ve evkaf üzerine 100'den fazla makale yazmıştır. 2001 yılında İslam iktisadına yaptığı üstün katkılarından ötürü İslam Kalkınma Bankası (İKB) ödülüne layık görülmüştür.

Muqtedar Khan, Delaware Üniversitesi Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde doçent olarak görev yapmaktadır. Doktora derecesini 2000 yılında Georgetown Üniversitesi'nden almıştır. İlgi alanları; Orta Doğu ve Güney Asya, siyasi İslam, İslamî politik görüş ve Müslüman dünyasında Amerikan dış politikasıdır. Arap ve Orta Doğu politikaları, kalkınma politikaları, küreselleşme ve dünya meselelerinde İslam üzerine dersler vermektedir. Akademik dergilerdeki makalelerin yanı sıra kendisi düzenli olarak muhtelif gazete ve bloglarda İslam hakkında çeşitli konular, politika ve uluslararası ilişkiler üzerine yazılar kaleme almaktadır. Yazdığı iki kitap şunlardır: *Islamic Democratic Discourse: Theory, Debates and Philosophical Perspectives* (Lexington Books, 2006) ve *Debating Moderate Islam: The Geopolitics of Islam and the West* (Utah Üniversitesi Yayınevi, 2007).

Scott Kostyshak, Princeton Üniversitesi'nde ekonomi alanında doktora adayıdır. Ekonomi, siyaset bilimi ve matematik üzerine lisans derecesini, San Diego California Üniversitesi'nden almıştır. Çalışma alanları arasında kalkınma, uygulamalı ekonometri ve öznel iyi oluş yer almaktadır. LyX yazılımının çekirdek geliştiricisidir.

Mohamad Akram Laldin, Uluslararası İslamî Finans Şeriat Araştırma Akademisi'nin (ISRA) Genel Müdürüdür. ISRA'ya katılmadan önce Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi (IIUM) Vahye Dayanan İslamî Bilgi ile Beşerî Bilgi Külliyesi'nde yardımcı doçent idi. Kendisinin başkanı olduğu ve üyeliğinin bulunduğu kurumların listesi şu şekildedir: Malezya Negara Bankası Şeriat İstişare Kurulu, İslamî Finans Kurumları için Muhasebe ve Denetleme Kurumu (AAOIFI) Şeriat Kurulu, Malezya Negara Bankası Hukuk Uyum Komitesi, Malezya Şeriat Kurulu Çalışanlarının Tasarruf Sandığı (EPF), Maldivler Parasal Yetki Kurumları Şeriat Kurulu Başkanı, Yassar Limited (Dubai) Şeriat İstişare Kurulu, Nijerya Merkez Bankası Uzmanlar Konseyi, Singapur HSBC Sigorta İslamî İstişare Kurulu Başkanı, Malezya ZI Syariah Danışma'nın şeriat danışmanı, Bahreyn Uluslararası İslamî Finansal Piyasa (IIFM) Şeriat İstişare Kurulu, Thomson Reuters İslamî Gösterge (IIBR) Şeriat Komitesi, Dubai Dar Al Takaful Şeriat Kurulu ve hem yerel hem de uluslararası diğer kurullar. Bunlara ilaveten Cidde İslamî Kalkınma Bankası bünyesinde İslamî Araştırma Eğitim Enstitüsü'nün Mütavelli Heyeti ile Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi İslamî Bankacılık ve Finans Enstitüsü'nün Çalışma Kurulu'nun da üyesidir. Ürdün Üniversitesi'nde İslam hukuku ve mevzuatı dalında yaptığını lisansını onur derecesi ile tamamlamış ve İslam hukukunun kaideleri (*Usul al-Fiqh*) üzerine olan doktora derecesini de Edinburgh Üniversitesi'nden almıştır. Malezya Menkul Kıymetler Komisyonu ile İslamî menkul kıymetler hususunda tescilli bir şeriat danışmanı olup birçok sukuk ihracında şeriat danışmanı sıfatıyla hareket etmiştir. Bilhassa İslamî bankacılık ve finans alanlarında verimli akademik çalışmalar yürüten bir yazardır. Şeriat Dayanışma ve Araştırma 2010 Zeki Bedevi Mükemmellik ödülünün sahibidir.

Mervyn K. Lewis, Güney Avustralya İşletme Fakültesi'nde misafir profesör olarak görev almış olup 2013 yılının sonunda bankacılık ve finans profesörü olarak emekli olmuştur. Bunun önce-

sinde Nottingham Üniversitesi'nde Midland Bank Para ve Bankacılık Profesörü olarak ayrıca Avusturya Finansal Sistem Sorgulama danışmanı, İngiltere Bankası'nda misafir öğretim üyesi ve Malaya Üniversitesi Menkul Kıymetler Komisyonu'nun açılışında misafir öğretim üyesi ve Cambridge, Melbourne, Viyana, Wuhan, Mauritius, Goettingen ve Euromed Marseilles Üniversitelerinde de misafir profesör olarak görev yapmıştır. ANZ Shadow Finansal Düzenleme Komitesi üyesidir. Adelaide Üniversitesi'nde, ekonomi dalında birinci sınıf ödüller almış ve doktora derecesini yapmıştır. 1986 yılında Avustralya Sosyal Bilimler Akademisi üyeliğine seçilmiştir. 23 kitap, 71 makale ve 90 bölüm neşretmiştir. En son ciltler şu şekildedir: *Reforming China's State-Owned Enterprises and Banks* (2006), *Handbook of Islamic Banking* (2007), *Islamic Finance* (2007), *Untangling the US Deficit* (2007) ve *An Islamic Perspective on Governance* (2009). Kendisinin son iki kitabı ise şunlardır: *Global Finance after the Crisis: The United States, China and the New World Order* (2013) ve *Risk and Regulation of Islamic Banking* (2014). Hâlihazırda *Understanding Ponzi Schemes: Can Better Financial Regulation Prevent Investors from Being Defrauded?* ile kitaplar *Public Procurement* ve *Financial Intermediaries* üzerinde çalışmaktadır.

Nurul Aini Muhamed, Universiti Sains Islam Malaysia (USIM) Muâmelât ve İktisat Fakültesi'nde kıdemli eğitmandir. Syariah (işletme) dalındaki lisans derecesini Malaya Üniversitesi'nden (2001), işletme yüksek lisansını Malezya Kebangsaan Üniversitesi'nden ve (işletme ve işletme yönetimi) doktora derecesini de Güney Avustralya Üniversitesi'nden almıştır. Kendisi hâlihazırda (öğretim görevlisi ve araştırma) dekan yardımcısı olup bunun öncesinde lisans derecesi için Muâmelât yönetimi programı başkanı ve USIM mezunları irtibat memuru olarak görev yapmıştır. Fıkıh muâmelât I, Fıkıh muâmelât II ve İslâmî banka ve tekâfûl kurumlarının yönetimi de dâhil olmak üzere birçok ders vermiştir. Araştırma alanları arasında, İslâmî işlem hukuku, İslâmî bankacılık ve finans, helal uyum ve kurumsal yönetim yer almaktadır.

George Naufal, Şarika Amerikan Üniversitesi'nde ekonomi dalında yardımcı doçent doktor ve İş Gücü Çalışmaları Enstitüsü'nde (IZA) araştırma görevlisidir. Başlıca çalışması, göçmenlik ve bunun sonuçları bilhassa da havale yapan ülkeler üzerindeki havalelerin etkisi üzerinedir. Araştırmalarında, Körfez ülkelerine yapılan vurgu ile birlikte ekseriya Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesine odaklanmıştır. *Expats and the Labor Force: The Story of the Gulf Cooperation Council Countries* adlı kitabın ortak müellifidir.

Volker Nienhaus, ekonomi alanındaki doktora derecesini (1979) ve doktora sonrası eğitimini (1985) Bochum Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Alman Üniversiteleri Trier (1989-90) ve Bochum'da (1990-2004) tam zamanlı ekonomi profesörü ve ayrıca Bochum'da Gelişim Araştırma ve Gelişim Politikası Enstitüsü Müdürü ve 2000 ile 2003 yılları arasında yapı, planlama ve finans rektör yardımcısı olarak görev aldı. 2004 ile 2010 yılları arasında Malburg Üniversitesi'nde rektör olarak görevini sürdürmüş olup Bochum Üniversitesi'nde onursal profesörlük yapmaktadır. 2010'dan bu yana BK Reading Üniversitesi Henley İşletme Fakültesi ICMA Merkezi'nde misafir

profesördür. Buna ilaveten Malezya İslamî Sermaye Piyasası Programı (2010-2011) bünyesinde Malaya Üniversitesi ile Doha Katar Vakfı İslamî Çalışmalar Fakültesi'nde ve 2012 yılında Kuala Lumpur'da Uluslararası İslamî Finans Eğitim Merkezi'nde (INCEIF) misafir profesör olarak bulunmuştur. Bonn'da bulunan Alman Federal Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı Akademik İstişare Konseyi (1998-2008), Bonn'daki Federal Sivil Eğitim Ajansı Akademik İstişare Kurulu (2002-2010), INCEIF Yönetim Kurulu (2006'dan bu yana) ve banka tekâfül ürünleri başlıca sağlayıcısı olan Uluslararası FWU AG İstişare Kurulu, Münih ve Dubai (2007'den bu yana) dâhil olmak üzere muhtelif istişare komisyon ve kurullarının üyesi olarak görev yapmıştır. İslam Kalkınma Bankası İslamî Araştırma ve Eğitim Enstitüsü ile İslamî Finans Hizmetler Kurulu'nun projelerine katkıda bulunmuştur. 1980'lerin başlarından bu yana İslamî ekonomi ve finans üzerine çok sayıda kitap ve makale kaleme almıştır.

Umar A. Oseni, Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi Ahmad İbrahim Hukuk Külliyesi'nde (Fakültesi) yardımcı doçent doktordur. Bunun öncesinde Amerika Birleşik Devletleri Harvard Hukuk Fakültesi İslamî Hukuk Araştırmaları Programı'nda misafir araştırmacı olarak bulunmuştur. Genel hukuk ile İslam hukuku üzerine hukuk lisans (onur) derecesini Nijerya İlorin Üniversitesi'nden, (yüksek başarıyla) karşılaştırmalı hukuk yüksek lisansı ile doktorasını Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi'nden almıştır. Doktora araştırması, İslamî finans endüstrisindeki anlaşmazlık çözümüne yönelik yeni bir çerçeve önerdiği Nijerya, Malezya ve Singapur'daki şeriat bölge mahkemelerindeki alternatif anlaşmazlık çözümüne ilişkin yasal bir çerçeveye yöneliktir. Kendisi UN-Habitat, Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi ve Doğu Londra Üniversitesi'nin 2009 yılında müşterek organize ettiği İslam'da arazi ıslahına ilişkin UN-Habitat Çalıştay'ında İslamî mikrofinans üzerine kaynak kişi idi. İlgi alanları arasında İslamî finansa dair hukuk ve düzenleme, İslam hukukunda güncel meseleler, alternatif uyuşmazlık çözümü ve uluslararası ticari tahkim bulunmaktadır. Üyesi olduğu profesyonel kuruluşlar şunlardır: BK Birleşik Hakemler Kurulu, Uluslararası Uyuşmazlık Çözüm Merkezi Genç & Uluslararası (ICDR Y&I), Uluslararası Genç Tahkim Grubu (YIAG), Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi, Nijerya Barolar Birliği ve Profesyonel Müzakereciler ile Arabulucular Derneği. İslamî finansa ilişkin mevcut yasal ve düzenleyici hususlar üzerine çokça yazılar kaleme almıştır. Engku Rabiah Adawiah Engku Ali ile birlikte *Essential Readings in Legal and Regulatory Issues in Islamic Finance*'in (CERT Yayıncılık, Kuala Lumpur, 2012) editörlüğünü yapmıştır.

Bayu Taufiq Possumah, Malezya Kebangsaan Üniversitesi (UKM) İslam Medeniyetleri Enstitüsü (Hadhari) İslamî ekonomi alanında doktor adayı ve UKM İslamî Ekonomi ve Finans Araştırma Merkezi'nde (EKONIS) araştırmacıdır. *Journal of Business Ethics*, *European Journal of Law and Economics* ve *International Research Journal of Finance and Economics* gibi muhtelif hakemli dergilerde yazılar neşretmiştir. İslamî Bankacılık, Muhasebe ve Finans Konferansı, Uluslararası İslamî Ekonomi ve Finans Teorisi Çalıştay, Dünya Üniversiteleri Zekât Konferansı, Malezya

Finans Birliği Konferansı ve Dünya İslam Düşüncesi ve Medeniyeti Konferansı olmak üzere birçok uluslararası ve yerel konferansta bildiriler sunmuştur. Araştırma alanları arasında, İslamî ekonomi, servet yönetimi, fıkıh muâmelât, klasik literatür ve felsefe, İslamî bankacılık ve İslam medeniyeti ile yönetimi yer almaktadır.

James E. Rauch, San Diego Kalifornia Üniversitesi'nde ekonomi profesörü ve Ulusal Ekonomi Araştırmaları Bürosu'nda araştırma görevlisi olup CESifo Araştırma Ağı'nın bir üyesidir. Araştırmaları genel olarak uluslararası ticaret, iktisadi büyüme ve kalkınma ile şehir ekonomisi alanlarına ve son zamanlarda da girişimcilik alanına yöneliktir. Çalışmalarının ekseriyetinin ortak teması, piyasa dışı etkileşimlerin piyasa sonuçlarını nasıl etkilediğine dairdir. Bu piyasa dışı etkileşimler genellikle ağların kavramsal bir çerçeve olarak kullanılmasıyla ele alınan kişiler arası ilişkiler ya da şirket ilişkilerini kapsayabilmektedir. Önde gelen profesyonel dergiler neşredilen pek çok makalenin yanı sıra kendisi, ders kitabı olan *Leading Issues in Economic Development* ile *Networks and Markets* ve *The Missing Links: Formation and Decay of Economic Networks*'in düzenlenmiş ciltlerinin müellifidir. Kendisi bilhassa yaygın olarak kullanılan uluslararası ticareti yapılabilir malların 'Rauch sınıflandırılması'nı geliştirmesi ve ekonomi ile sosyolojinin kesişimine yönelik yaptığı araştırmasıyla tanınmaktadır. 2001-2010 yılları arasında Journal of International Economics dergisinin yazı işleri müdür yardımcılığını ve *Review of Economics and Statistics*'in de editörlüğünü yapmıştır. 2010 yılında International Economics'de Nottingham Konferansları verdi. Hem tek başına hem de muhtelif iş arkadaşları ile çok sayıda Ulusal Bilim Vakfı yardımlarında baş araştırmacı ve 2006 ile 2008 yılları arasında Ulusal Bilim Vakfı Ekonomi İncelemeleri panelisti olarak bulunmuştur. 2012 yılında Guggenheim bursunu almaya hak kazanmıştır.

Carrie E. Regenstein, 2012 yılında Carnegie Mellon Üniversitesi'nin bilgi işlem hizmetleri bölümünden yedek müdür yardımcısı olarak emekli olmuştur. Yükseköğrenim bilgi teknolojilerindeki 30 yıllık kariyeri boyunca (bunun öncesinde Cornell, Rochester Üniversitesi ve Wisconsin-Madison Üniversitesi), çok sayıda teşebbüse öncülük edip onları geliştirmiş, kendi kampüsünün ötesinde sürekli konuşmalar yapmış aktif bir katılımcı idi. Bir yıl haznedar ve diğer bir yıl da başkan yardımcısı olmak üzere 2008-2012 yılları arasında EDUCAUSE yönetim kurulunda görev yapmıştır. EDUCAUSE, önem bakımından ilk sırada olan yükseköğrenim bilgi teknolojileri (IT) derneğidir. 1996-2002 yılları arasında EDUCAUSE Yönetim Enstitüsü üyesi olarak Akademik Bilgi İşlem Seminerleri (SAC) Yeni Yöneticiler Çalıştayı Fakültesi'nde görev almıştır ve dahi 2000 yılında başkanlığını yapmıştır. Müşterek yazar olarak 2011 ECAR İlgücü Çalışması'na davet edilmiş ve 2011 yılı aralık ayında 'Değişen İşyerlerinin Yansımaları' konulu EDUCAUSE Canlı! bir web semineri yapmıştır. Kendisi ayrıca 2003 yılında neşredilen makaleler koleksiyonunu *Leadership, Higher Education and the Information Age: A New Era for Information Technology and Libraries* adıyla düzenleyenlerden birisidir. Avustralya Üniversitesi Bilgi Teknolojileri Yönetim Kurulu (CAUDIT) Liderlik Enstitüsü Fakültesi'nde görev yapmaktadır.

Bu aktivitelerin artmasının öncesinde eşi Joe M. Regenstein ile birlikte bilhassa dinî yiyecekler olmak üzere bir dizi gıda bilimi konusunda daha kapsamlı yazılar kaleme almış ve onların düzenlemelerini yapmıştır.

Joe M. Regenstein, ABD Cornell Üniversitesi Gıda Bilimi Bölümü'nde profesör olup aynı zamanda Veterinerlik Fakültesi Halk Sağlığı ve Teşhis Bilimi Bölümü'nde misafir profesör olarak görev yapmaktadır. Cornell Koşer ve Helal Gıda Girişimi başkanıdır. Kansas Devlet Üniversitesi'nde misafir gıda bilimi profesörüdür. Hem kimya alanındaki lisans derecesini hem de süt kimyası üzerine yüksek lisansını Cornell Üniversitesi'nden almış olup biyofizik üzerine doktora derecesini de 1973 yılında Brandeis Üniversitesi'nden almıştır. 1996-1997 akademik yılında, Washington'daki DC Gıda Uzmanı Enstitüsü'nün (IFT) ilk kongresel bilim adamı olarak kendisine üniversitedeki öğretim üyelerine tanınan uzun ve maaşlı izin verilmiştir. Araştırma çalışmaları, et yemekleri bilhassa da balık ve kümes hayvanları üzerine yoğunlaşmıştır. Hâlihazırda başlıca sorumlu olduğu dört ders şu şekildedir: Koşer ve Helal Gıda Düzenlemeleri, Hayvan Sağlığına Giriş, Şefin Kimyası ile İyi bir Yemek: Çeşitliliğe bir Pencere. 2003 yılında çok kültürlü çeşitliliği teşvik etme adına sarf ettiği çabaları nedeniyle Tarım ve Fen Bilimleri Fakültesi ödülüne layık görülmüş ve helal gıda ile koşer gıda üzerine uluslararası konferanslarda açılış konuşmaları yapmıştır. 2000 yılında IFT'nin verdiği Elizabeth Stier Humanitarian Ödülü'nü almıştır. Gıda Pazarlama Enstitüsü'nün Hayvan Sağlığı Teknik Komitesi ve Amerika Veterinerlik Derneği'nin İnsancıl Kesim Paneli üyesidir. Düşük maliyetli helal ve insancıl kesim ekipmanı tasarlamak adına Spirit of Humane'de çalışmaktadır (www.spiritofhumane.com).

Mian Nadeem Riaz, Food Protein R&D Merkezi'nin müdürü, Ekstrüzyon Teknolojisi Programı'nın başkanı ve ABD Teksas College Station Texas A&M Üniversitesi Beslenme ve Gıda Bilimi Bölümü lisansüstü fakültesi üyesidir. 20 yıl önce, gıda bilimi bölümündeki doktora derecesinin tamamladıktan sonra merkeze katılmıştır. Asıl branşı gıda bilimi ve beslenme olan öğrenciler için üniversitelerde yaygın olarak kullanılan *Halal Food Production* da dâhil beş kitap kaleme almıştır. Helal gıda ile ilişkili konulardaki bölümler de dâhil olmak üzere farklı kitaplarda 17 bölüm neşretmiştir. Teksas A&M Üniversitesi Gıda Bilimi ve Beslenme Ana Bilim Dallarına yönelik dinî ve etnik yemekler üzerine ders vermektedir. Alanında 20 yıldan fazla bir araştırma tecrübesi bulunmaktadır. ABD, Pakistan, Hindistan, Kuveyt, Suudi Arabistan, Tayland, Malezya, Kolombiya, Yunanistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Meksika ve diğer ülkelerdeki helal gıda ile alakalı konular üzerine yaptığı muhtelif konuşmalar da dâhil olmak üzere 48 farklı ülkede 250'den fazla ders vermiştir. Helal gıda üretimi, yerel ve uluslararası helal piyasalar, farklı gıda endüstrileri için helal sertifika süreci, yeni helal eğilimler ve helal logosunun değerine ilişkin gıda ile alakalı farklı ulusal ve uluslararası dergi ve gazetelerde birkaç makale neşretmiştir.

Jared Rubin, Orta Doğu ve Batı Avrupa ile ilgilenen bir ekonomi tarihçisi olup doktora derecesini 2007 yılında Stanford Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nden, lisansını da 2002 yılında ABD

Virginia Üniversitesi'nden almıştır. Araştırmaları, politik ve dinî kurumlar arasındaki ilişkilere ve bunların iktisadi kalkınma içindeki rollerine odaklanmaktadır. Din, Ekonomi ve Kültür Çalışmaları Birliği'nin (ASREC) önceki yönetici müdürüdür (şu anda yönetim kurulu üyesi). *Review of Economic Studies*, *Review of Economics and Statistics* ve *Economic Journal* gibi dergilerde çalışmaları neşredilmiş ya da yakında yayımlanacaktır. Orta Doğu ve Batı Avrupa'daki ayrı siyasi ve dinî kurumların uzun vadeli iktisadi sonuçları üzerine hâlihazırda bir kitap yazmaktadır (*Rulers, Religion, and Riches: Why Western Europe Got Rich and the Middle East Did Not.*; Cambridge Üniversitesi Yayinevi tarafından basılacaktır).

Meysam Safari, Malezya Putra Üniversitesi'nde İslamî finans uzmanı olup 11 ülkede sukuk borç senetleri piyasası üzerine birkaç makale ve kitap bölümleri neşretmiştir. *The Islamic Debt Market for Sukuk Securities* adlı eserin bir bölümünün (Mohamed Ariff ile birlikte) ortak müellifidir. Birçok ödül almıştır ki dört yılı aşkın bir süre almış olduğu bunlardan biri olan Khazana Vakfi araştırma bursu dikkate değerdir. On ülkede borsada işlem gören altı farklı tür sukuk borç senetlerinin diğer özelliklerini birleştiren matematiği çözerek böyle senetlerin değer tespit metni üzerinde çalışmaktadır.

Muhammad Nejatullah Siddiqi, yoğun bir eğitim ve öğretimin ardından kazandığı şeriat bilimlerindeki uzmanlık ile modern iktisat bilgisini birleştirmiştir. Hâlihazırda Hindistan Aligarh İslam Üniversitesi İşletme Bölümü'nde fahri profesör olan Siddiqi'nin önceki görevleri şu şekildedir: Los Angeles Kalifornia Üniversitesi öğretim görevlisi, Kalifornia Üniversitesi Yakın Doğu Araştırmaları Merkezi üyesi, Cidde İslamî Kalkınma Bankası'nda misafir öğretim üyesi ve Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi'nde ordinaryüs profesör. Cidde Kral Abdülaziz Üniversitesi'nde ekonomi profesörü olarak görev yapmakta iken *Journal of King Abdulaziz University: Islamic Economics* adlı derginin editörlüğünü de üstlenmiştir. İslam iktisadına yaptığı katkılardan ötürü Kral Faysal Ödülü'ne layık görülmüştür. İngilizce, Urduca ve Arapça dillerinde birçok kitap kaleme almış ve bunlardan bazıları başka dillere de tercüme edilmiştir. Kendisi ayrıca Uluslararası İslam Ekonomisi Birliği'nin başkanı olarak da görev yapmıştır. Bir dönem İslamî Finans Kurumları için Muhasebe ve Denetleme Kurumu (AAOIFI) üyesi idi ve hâlihazırda da Hindistan İslamî Finans Merkezi Mütevelli Heyeti üyesidir.

Shamim A. Siddiqui, İslam iktisadı, İslamî bankacılık ve finans, iktisadi düşünce tarihi, makroekonomi, parasal ekonomi, çalışma ekonomisi, kalkınma ekonomisi ve uluslararası ticaret ve finans konularına ilgi duyan ve bunlar üzerine araştırmalar yapan bir ekonomisttir. Lisansını (ekonomi ve siyaset bilimi), sosyal bilimler yüksek lisansını (ekonomi) ve fen bilimleri yüksek lisansını (uygulamalı ekonomi) Pakistan Karaçi Üniversitesi'nden, doktora derecesini (ekonomi) de ABD Philadelphia Temple Üniversitesi'nden almıştır. Hâlihazırda Dubai Hamdan Bin Mohammed e-Üniversitesi İşletme ve Kalite Yönetimi Fakültesi'nde doçent doktordur. Ekseriyetle İslam iktisadı ve finans üzerine hakemli dergilerde 20 makale ile kitap ve ansiklopedilerde

birkaç makale kaleme almıştır. Julia Roebke ile birlikte *Regional Integration in Theory and Practice: A Case Study of ASEAN*'nin (Lambert Yayınevi, 2010) ortak yazarıdır. J. Ram Pillarisetti ve diğerleri ile birlikte *Small Economies and Global Economics* (Nova Yayınevi, 2008) adlı eserin ortak editörüdür. İslam iktisadı ve finans üzerine verilen konferanslarda 17 bildiri sunmuştur. Ayrıca Dünya Bankası, Pakistan, Sri Lanka ve Brunei Darüsselam hükümetleri tarafından sponsoru olunan 15 araştırma projesinde çalışmıştır.

Azeemuddin Subhani, hem İslam hukuku ve finans hem de konvansiyonel finans ve muhasebe üzerine beş yılın üstünde bir eğitim, endüstri, araştırma ve danışmanlık tecrübesi ile birlikte Uluslararası Üç Şeriat Âlimleri Veri Tabanı'nda kaydı bulunan bir finansal şeriat âlimidir. Pakistan (İşletme Yönetimi Enstitüsü, IBA), Kanada (Waterloo Üniversitesi) ve BAE'de dersler vermiş olup şu anda Ajman Bilim ve Teknoloji Üniversitesi bünyesindeki İslamî Finans Programı'nın başındadır. Petrokimya ve petrol ile gaz endüstrilerinde yatırım bankacılığı ve finansal planlama üzerine endüstriyel bir tecrübeye sahiptir. Aramco ulusallaştırma projesinde Suudi Petrol Bakanlığı'na danışmanlık yapmıştır. McGill Üniversitesi'ndeki ribâ ve bey ilahi hukuk araştırma deneyimi yedi yıllık bir sürece tekabül etmektedir. Bu konu üzerine doktora tezi, McGill Üniversitesi tarafından İslam hukukunda 'çığır açıcı' bir çalışma olarak değerlendirilmiştir. Kuzey Amerika ve Orta Doğu'daki İslamî hukuk firmaları da dâhil olmak üzere muhtelif İslamî finans kurumlarının şeriat kurullarının üyesi olmuş ve mezkûr kurumlara danışmanlık hizmeti vermiştir. Ekonomi, siyaset bilimi ve İngilizce lisans derecesini Pakistan Karaçi Üniversitesi'nden, muhasebe üzerine işletme yüksek lisansını Pakistan Karaçi IBA'dan, finanstaki doktora çalışması ile birlikte bir işletme yüksek lisansını da Güney Kaliforniya Üniversitesi'nden ve İslam hukuku ve finans üzerinde bir sosyal bilimler yüksek lisansı ile doktora derecesini Kanada İslam Araştırmaları Enstitüsü'nden almıştır. Kendisi aynı zamanda İslam hukukunun kaideleri (Usul al-Fiqh) sertifikasına da sahiptir. Birçok profesyonel ortaklıkları ile ABD, Kanada ve Orta Doğu'daki muhtelif uluslararası İslamî finans konferansları ve çalıştaylarında davetli konuşmacı ve panelist olarak bulunmuştur.

Rodney Wilson, Uluslararası İslamî Finans Eğitim Merkezi'nde (INCEIF) fahri profesör olarak görev almaktadır. Bunun öncesinde 30 yılı aşkın bir süre İslam iktisadı ve finansı üzerine araştırma ve eğitimlere katılmış ve Durham Üniversitesi İslamî Finans Programı'nı kurmuştur. INCEIF'e katılmadan önce Katar İslam Araştırmaları Fakültesi'nde misafir profesör olarak bulunmuştur. 12 kitap ve 50'yi aşkın makale kaleme almıştır. En son kitapları şunlardır: *Legal, Regulatory and Governance Issues in Islamic Finance* (Edinburgh Üniversitesi Yayınevi ve Columbia Üniversitesi Yayınevi, New York, 2012) ve *Economic Development in the Middle East* (Routledge, Londra ve New York, 2013). Afrika Kalkınma Bankası (2011 ile 2012), Katar Merkez Bankası (2010) ve Şeriat Yönetişimi İslamî Finansal Hizmet Kurulu Çalışma Grubu (2007-2009) dâhil olmak üzere kapsamlı bir danışmanlık tecrübesine sahiptir. Finans Akreditasyon Kurumu İslamî Finans Teknik Komitesi'nde görev yapmaktadır.

Ouidad Yousfi, Fransa Montpellier 2 Üniversitesi Montpellier Yönetim Araştırma (MRM) Bölümünde yardımcı doçent doktor olarak ve dahi Tunus Institut Supérieur de Gestion of Tunis'daki Finance Internationale et Stratégie des Affaires'da (Fiesta) görev yapmaktadır. Muhtelif kurumlarda (Montpellier IUT, Nanterre Üniversitesi, Nanterre, Paris Dauphine Üniversitesi, Creteil Val de Marne Üniversitesi), matematik, finansal matematik, istatistik, olasılık ve piyasa finansmanı alanlarında öğretmenlik tecrübesi bulunmaktadır. *Bankers, Markets and Investors (BM&I)*, *Journal of Behavioral Finance*, *Journal of Economic Research* ve *IUP Journal of Corporate Governance*'daki muhtelif neşriyat aracılığıyla özel sermaye, likidite sorunları, asimetrik bilgi problemleri ve İslamî finans ile ilgilidir. Kendisi aynı zamanda *Revue Etudes en Economie Islamique*, *Applied Financial Economics* ve *Journal of Accounting in Emerging Economies*'in hakemidir. Fransa, Kanada, Yunanistan, İtalya ve İspanya'da verilen konferans ve seminerlere katılmıştır. Vadeli işlemler piyasasının likiditesi ile toplumsal cinsiyet açısından risk alma ve yenilik konuları üzerine çalışmaktadır.

Asad Zaman, Pakistan İktisadi Kalkınma Enstitüsü rektör yardımcısıdır. Matematik lisansını 1974 yılında ABD MIT'ten, istatistik yüksek lisansını 1976 yılında ve ekonomi doktorasını da 1978 yılında Stanford Üniversitesi'nden almıştır. Ankara Bilkent Üniversitesi'nin yanı sıra ABD California Institute of Technology, Johns Hopkins Üniversitesi, Colombia Üniversitesi ve Pennsylvania Üniversitesi ekonomi bölümlerinde dersler vermiştir. Konvansiyonel ekonomi ile ekonometrinin yanında İslamî ekonomi alanında da önde gelen dergilerde kapsamlı yayınlar neşretmiştir. *Statistical Foundations for Econometric Techniques* adlı lisansüstü sonrası ders kitabı 1996 yılında Academic Yayınevi tarafından yayımlanmıştır. *International Econometric Review*'in sorumlu yazı işleri müdürüdür. Ekonometri, İslam iktisadı ve İslamî bankacılık ile finans üzerine verilen birçok uluslararası konferansa konuşmacı olarak davet edilmiştir.

İçindekiler

Katkıda Bulunanlar	VII
1. İslam, Ekonomi ve Ekonomik Hayat <i>M. Kabir Hassan ve Mervyn K. Lewis</i>	1
KISIM I: İSLAM İKTİSADINDAKİ GELİŞMELER	
2. Müslümanların Ekonomi Bilimine Katkıları <i>Abdul Azim Islahi</i>	19
3. İslam'a Karşı Ekonomi Bilim <i>Asad Zaman</i>	41
4. İslam İktisadının Metodolojisi <i>Muhammad Nejatullah Siddiqi</i>	65
5. İslam İktisadının Analitik Araçları: Seçim ve Eşmarjinal İlkesi <i>Habib Ahmed</i>	83
KISIM II: FAİZİN PROBLEMLERİ	
6. Ribâ, Paranın Zaman Değeri ve İskonto <i>Shamim A. Siddiqui</i>	103
7. İslam İktisadında ve Finansında Ribâ <i>Monzer Kahf</i>	121
8. İslamî Finansın Kur'an Tefsiri ile Yapısal Uyumluluğu <i>Azeemuddin Subhani</i>	141

KISIM III: EKONOMİK ORGANİZASYON

9. Helal Gıda Endüstrisi 161
Joe M. Regenstein, Mian Nadeem Riaz, Muhammad Chaudry ve Carrie E. Regenstein
10. Müslüman Ülkelerin Sosyoekonomik Profili 179
Mohamed Ariff ve Meysam Safari
11. İslam Ülkelerinde Kadınların İş Gücüne Katılımı 195
Ismail H. Genc, George Naufal ve Bassam Abu Al- Foul

KISIM IV: İŞ VE YÖNETİM

12. İslam Muhasebe Üçgeni: Ölçme, Açıklama ve Uygulama 209
Roszaini Haniffa ve Mohammad Hudaib
13. İslamî Kurumsal Yönetişim İlkeleri 225
Mervyn K. Lewis
14. İslamî Perspektiften Ekonomi Bilimi ve Ahlâk 247
Rodney Wilson
15. İslam'ın Yolsuzluğa Dair Duruşu 261
Zafar Iqbal ve Mervyn K. Lewis

KISIM V: FİNANS VE YATIRIM

16. Türevler Üzerine İslami Tartışma 287
Andreas A. Jobst
17. Beklentileri Karşılama: İslamî Finansta Şeriat Âlimlerinin Roller ve Sorumlulukları 309
Mohamad Akram Laldin ve Hafas Furqani
18. İslamî Kâr/Zarar Ortaklığı Sözleşmeleri Ve Özel Sermaye Şirketlerinde Ahlâki Tehlike 323
Ouidad Yousifi ve M. Kabir Hassan
19. İslamî Yatırım Fonlarının Küreselleşmesi 339
Nurul Aini Muhamed ve Mervyn K. Lewis
20. Küresel Sermaye Piyasalarında Sukuk Düzenlemesi ve Denetimi 361
Umar A. Oseni ve M. Kabir Hassan
21. İslamî Mikrofinansman 381
Adewale Abideen Adeyemi ve M. Kabir Hassan

KISIM VI: SADAKA, KARŞILIKLILIK VE KENDİ KENDINE YARDIM

22. İslam'da Yoksulluk ve Sosyal Güvenlik 401
Abdul Ghafar Ismail ve Bayu Taufiq Possumah
23. Zekât ve Ekonomi 415
Zafar Iqbal ve Mervyn K. Lewis
24. Bağış Ekonomisi: Günümüz İslam Dünyasında Vakıflar 437
Tunku Alina Alias

KISIM VII: DEVLET

25. İslam'da Devletin İktisadi Rolü 459
Murat Çizakça
26. İslam'da Siyasi Otorite 479
Muqtedar Khan
27. İslamî Sistemde Bütçe Açığı ve Kamu Borçlanma Araçları 499
Monzer Kahf

KISIM VIII: DİN VE KALKINMA

28. Din ve Kalkınma 523
Volker Nienhaus
29. İslamî Kurumlar ve Az Gelişmişlik 547
Jared Rubin
30. Arap Baharı Arifesinde Üç Arap Dünyası 565
James E. Rauch ve Scott Kostyshak
31. Küresel Finansal Kriz ve Akıbeti Üzerine İslamî Bir Bakış Açısı 591
Mervyn K. Lewis

Dizin**613**

Ayrıntılı İçindekiler

1. İslam, Ekonomi ve Ekonomik Hayat

Arka Plan
İslam İktisadındaki Gelişmeler
Faiz Sorunu
İktisadi Örgütlenme
İşletme ve Yönetim
Finans ve Yatırım
Hayırseverlik, Mütakabiliyet ve İmece
Devlet
Din ve Kalkınma

KISIM I: İSLAM İKTİSADINDAKİ GELİŞMELER

2. Müslümanların Ekonomi Bilimine Katkıları

Giriş
15. Yüzyıla Kadar Ekonomi Bilimine Katkılar
Makroekonomik İlişkiler
Devletin Ekonomik Rolü
Kamu Maliyesi
Vergilendirme
Kamu Borçlanması
Kamu Harcamaları
Ekonomik Kalkınma
Paranın Doğası ve İşlevleri
Thomas Gresham'dan Önce Gresham'ın Kanunu
Mikroekonomik İlişkiler
Piyasa ve Fiyatlandırma
Piyasadaki Kusurlar ve Fiyat Kontrolü
Üretim
Endüstrilerin Bağlantıları ve Karşılıklı Bağımlılığı
İş Birliği ve İş Bölümü
Bölüşüm Ekonomisi
Kâr
Ücretler
Kira
16. Yüzyıldan 18. Yüzyıla Kadar
Merkantilizm
Parasal Genişleme ve Borçlanma İlişkileri
Hukuk ve Ekonomi
Kamu Maliyesi Hükümleri
17. Yüzyılda Devletin ve Ekonominin Bozulması
Yozlaşma ve Kalkınma
Tarım Reformu Vurgusu
18. Yüzyıl Uyanışı
İslam İktisat Öğretisinin Canlanması ve Uygulanması

Dini ve İktisadi Pratiklerin Yenilenmesi
Sosyo-Ekonomik Kalkınma Konusunda Şah Veliyyullah
Dihlevî'nin Görüşleri
Modern Dönemdeki Katkıları
Modern İslam İktisadı-Bir Paradigma Kayması
Kapsamlı Ekonomik Kalkınma Vurgusu
Faizin Ekonomiden Kaldırılması ve Faizsiz Bankacılığın Teşviki
İslamî Finansta Risk Paylaşımı
İhtiyaca Karşı İstek
Üretim ve Dağıtım
Devletin Ekonomik Rolü
Kapitalizm ve Komünizm Eleştirisi
İktisadi Düşünce Tarihindeki Kayıp Bağlantının Keşfi
Son Sözler

3. İslam'a Karşı Ekonomi Bilim

Giriş
İslam İktisadının Metodolojisi
İnsan Faktörü
Ekonomistlerin Ters Yüz Edilmiş Öncelikleri
İnsani Gelişim
İnsanlar İyi Midir Kötü mü?
Bilimsel Yöntemin Başarısızlığı
İdeal İnsan Davranışı
İslamî Çözümün Temelleri
Zenginliğin İkili Tabiatı
Zenginlik Sevgisini Yenmek
İhtiyaçlar ve İstekler Arasındaki Ayrım
İstekler Asla Yerine Getirilemez
Tüketimde İtidal
İsraf ve Tebzirden Sakınmak: Ölçsüz ve Boşa Harcamak
Gösteriş Amaçlı Tüketimden Kaçınmak
Basit Yaşam Tarzları
Fazla Zenginliği Başkaları İçin Harcamak
İslam Toplumunun Kalbi
İslamî Bir Toplumun Kurumları
Ümmet ve Kardeşliğe Karşı Ulus Devletler
Vakfa Karşı Bankalar
Hizmete Karşı Kâr
Cemaatler ve Yerel Kamu Malları
Geniş Aileye Karşı Çekirdek Aile
Eğitimin Hedefleri
Son Sözler

4. İslam İktisadının Metodolojisi

İslam İktisadının Gündemi
Biz ve Onlar: O Zaman ve Şimdi
İslam'ın Ahlâk Ekonomisi
İnsanlığın Geri Kalanıyla Aynı Gemide Yer Almak
Borç Finansmanı ve Kumara Karşı
Müslüman Ekonomilerdeki Üçüncü Sektör
Müslümanların İktisadi Tarihi
İslam İktisadının Alternatif Modelleri: Aileden Piyasaya
Özet ve Sonuçlar

5. İslam İktisadının Analitik Araçlar: Seçim ve Eşmarjinal İlkesi

Giriş
İslam İktisadı ve Analitik Araçlar: Meseleler ve Yaklaşımlar
Neoklasik Marjinalist Analiz Araçları
Marjinalist Analitik Araçlar ve İslami Prensipler: Bunlar Uyumlu Mu?
Marjinal Analitik Araçların İslam İktisadında Uygulanması:
Örnekler
Sonuç

KISIM II: FAİZİN PROBLEMLERİ

6. Ribâ, Paranın Zaman Değeri ve İskonto

Giriş
Ribânın Doğası
Ribâ (Nesîe) ve Faiz
Ribe'l-fadl
Ribâ ve Paranın Zaman Değeri
Kredili Satışlar İçin Daha Yüksek Fiyat: Kısa Bir İnceleme
İslami Finans Sisteminde İskonto
Özel Sektör Yatırımlarında İskonto
Kamu Sektörü Projeleri İçin İskonto Yapmak

7. İslam İktisadında ve Finansında Ribâ

Giriş
Ribâ Nedir?
Ribânın Tanımı
Ribâ Yasağı
Ribânın Neden Yasak Olduğunu Anlamak
Ribâ Yasağının Çağdaş İslami Finans İçin Sonuçları
Kur'an'daki Ribâ Yasağının Hedeflerini Gözetmek
İslami Finansal Araçlığın Nitelikleri ve Özellikleri
Şeriata Uygun Risk Azaltma Usullerine Örnekler
İslami Finansal Sözleşmelerin Risk Profili
Risk Azaltma Araçları
Sonuç

8. İslami Finansın Kur'an Tefsiri ile Yapısal Uyumluluğu

Kur'an Tefsiri
Ticaret, Satış ve Ribâ Tetkiki
Etkileşim ve Ortak Üretim
Dil bilimsel Tefsir-Yeni Bir Kavrayış
Nassa Dayalı Tefsir-Yeni Bir Kavrayış
Teolojik Tefsir-Yeni Bir Kavrayış
Felsefi Tefsir-Yeni Bir Kavrayış
Kuram Geliştirme
Ribâ ve Beyin Önerilen Ayrımı (Temyiz)
Önerilen Genel Olarak Uygulanabilir İşlevsel İlkeler

KISIM III: EKONOMİK ORGANİZASYON

9. Helal Gıda Endüstrisi

Giriş
Helal Hukuku
Helal Piyasası
Helal Beslenme Hukukunun İleri Detayları
Haram ve Helal Hayvanlar
Kanın Yasak Olması
Helal Hayvanların Uygun Kesimi
Ehl-i Kitab Tarafından Öldürülen Hayvanların Eti
Alkol ve Sarhoş Eden Maddelerin Yasaklanması
Helal Pişirme, Gıda İşleme ve Sanitasyon
Jelatin
Biyoteknoloji
Hayvan Yiyeceği
Sağlık
Düzenleyici Meseleler
Helal Denetim Kuruluşlarıyla İş Yapmak
Hayvan Hakları

10. Müslüman Ülkelerin Sosyoekonomik Profili

Müslüman Nüfusun Profilini Çıkarma
Nüfus ve Çevre
Eğitim, Sağlık, Okuryazarlık
İstihdam, Ekonomi ve Gelir Dağılımı
Finans ve Para
Sonuçlar

11. İslam Ülkelerinde Kadınların İş Gücüne Katılımı

Kadınların İş Gücüne Katılımı
Din ve Diğer Faktörler
Müslüman Kadın İş Gücü İstatistikleri
Veri ve Ekonometrik Metot
Sonuçlar

KISIM IV: İŞ VE YÖNETİM**12. İslam Muhasebe Üçgeni: Ölçme, Açıklama ve Uygulama**

Giriş
İslamî Muhasebe Perspektifi
İslamî Muhasebe Üçgeni
İslamî Dünya Görüşü ve Şeriat
Muhasebeleştirme ve Ölçme
Bildirim
Yetki ve Uygulama
Sonuç

13. İslamî Kurumsal Yönetişim İlkeleri

Yönetişimin Anlamları
Bir Disiplin Olarak Yönetişim
Denetim ve Denge Olarak Yönetişim
Karar Verme (Mekanizması) Olarak Yönetişim
Firmanın Doğası
Firmanın Tüzel Görünümü
Firmanın Ekonomik Görünümü
Firmanın Muhasebe Görünümü
Batı Perspektifi
Yönetilen Şirket
Sosyal Olarak Duyarlı Şirket
İslamî Yönetişim
İslam'da Karar Alma
Kim Tarafından
Kimin İçin
Ne İle ve Kime
Sistemlerin Karşılaştırılması
Kavramsal Bazı Meseleler
Teori ve Gerçeklik
Sonuç

14. İslamî Perspektiften Ekonomi Bilimi ve Ahlâk

Giriş
İktisadi Ahlâkın Seküler ve İslamî Belirleyicileri
Dinin İktisadi Bir Analizi
Ekonomi Politikasının Dini Bir Perspektiften Değerlendirilmesi
Müslümanların Ahlâki Kaygılarının Ekonomi Politikası Sonuçları
Zekâtın Rolü
Hayır Kurumları -Vakıflar
Müslüman Ahlâki ve Ekonomik Kalkınma
Sonuç

15. İslam'ın Yolsuzluğa Dair Duruşu

Giriş
Yolsuzluğun Doğası
Yolsuzluğa Dair İslamî Bakış Açısı

Kur'an-ı Kerim'de Yolsuzluk Yasağı
Rüşvete Dair Hz. Peygamber'in ve Râşid Halifelerin Sünneti
Yolsuzlukla Nasıl Mücadele Etmeli
Eğitim
Hukuk ve Teşvikler
Yönetim
İslamî Gündemin Özeti
Günümüzdeki Durum
Hangi Yolsuzluk Karşısı Yaklaşım?
Sonuç

KISIM V: FİNANS VE YATIRIM**16. Türevler Üzerine İslamî Tartışma**

Giriş
İslamî Finasta Şeriatın Genel İlkeleri
İslamî Finasta Mevcut Türevler
İslamî Finasta Türevler Üzerine Mevcut Tartışmalar
Sonuç

17. Beklentileri Karşılama: İslamî Finasta Şeriat Âlimlerinin Roller ve Sorumlulukları

Giriş
İslamî Finans ve Şeriat Âlimleri
Şeriat Kurulunun Rolü ve Sorumlulukları
Şeriat Kurulunun Düzenlenmesi: Malezya Örneği
Şerî Yönetişim Çerçevesi
Bazı Zorluklar
Sonuç

18. İslamî Kâr/Zarar Ortaklığı Sözleşmeleri Ve Özel Sermaye Şirketlerinde Ahlâki Tehlike

Giriş
İslamî Özel Sermayeye Yönelik Bir Genel Değerlendirme
Benzerlikler
Farklılıklar
İÖS'te Ahlâki Tehlike
Mudârebede Ahlâki Tehlike
Optimum Finansal Sözleşmeler
Müşârekede Ahlâki Tehlike
İÖS'ün Karşılaştığı Zorluklar
Sonuç

19. İslamî Yatırım Fonlarının Küreselleşmesi

Giriş
Küreselleşme
İslamî Yatırım Fonları

Küresel Durum
Fonların Türü
İslami Yatırım Fonlarının Yararları
İslami Yönden Kabul Edilebilirliğin Gereklikleri
Şeriatla Uyum İlkeleri
Pozitif ve Negatif
Öz Kaynakların Elenmesi ve Temizlenmesi
İslami ve Batılı Etik Yatırımların Mukayesesi
Portföyler
Performans
Müşteri Profili
Yönetişim
İslami Fonlara Yönelik Gelecekteki Meseleler

20. Küresel Sermaye Piyasalarında Sukuk Düzenlemesi ve Denetimi

Giriş
İslami Finansal Ürünlerinin Düzenlenmesi ve Denetiminin Önemi
Sukuk ve Tahviller Arasındaki Farklar ve Benzerlikler
Düzenleme ve Denetim Arasında Sukuk
Sukuk Düzenlenmesi ve Denetimi Arasındaki İlişkinin Planlanması
Sukuk Ürünlerinin Düzenlenmesinde Hukukun Rolü
Şerh Kurulları ve Sukuk İşlemlerinin Denetimindeki Rollerini
Sukukun Düzenlenmesi: Bazı Öncül Yasal Meseleler
Sukuk İşlemlerinde Uyuşmazlık Çözümü
Sukuk Temerrütleri ve İslami Finansman Hükümlerinin Doğası ve Ödülleri
Sukuk ve İslami Finans Kararı ve Hükümlerinin Uygulanması
BAE ve Suudi Arabistan'da Yasal Reformlar
Sonuç

21. İslami Mikrofinansman

Giriş
İslami Mikrofinansın Tekâmülü
İslami Mikrofinans Örnekleri
İslami Mikrofinansın Etkisi, Sürdürülebilirliği ve Sosyal Yardım
Sosyal Yardım
Sürdürülebilirlik
Etki
İslami Mikrofinansın Mekaniği
Makâsıdü'ş-Şerîa Temelli İslami Mikrofinans
Sonuç

KISIM VI: SADAKA, KARŞILIKLILIK VE KENDİ KENDİNE YARDIM

22. İslam'da Yoksulluk ve Sosyal Güvenlik

Giriş
Yoksulluğa Dair İslami Perspektif

Yoksulluğu Azaltmada Kur'ani Rehberlik
Tek Allah'ın Egemenliği
Allah'ın Yeryüzündeki Halifesi Olarak İnsan
Ailenin Güçlendirilmesi
Para Harcamaya Teşvik
Şûra Rolü
Faiz Yasağı
Hayırseverlik ve Gönüllü Hizmetler
Mirasın Dağıtımı
İslam'da Sosyal Güvenliğin Bir Temeli Olarak Zekât
Sosyal Sigorta
Sosyal Yardım
Kombinasyon Planı
Katkıda Bulunulmama Temelinde Gelir Güvenliği

23. Zekât ve Ekonomi

Giriş
Zekâtın Merkezîyeti
Zekât ve Klasik Vergilendirme Sistemi
Zekât
Ganimet
Fey
Klasik Vergilendirmeye Dair İhtihat
Çağdaş Perspektifler
Zekât Konusunun Daha Fazla İctihada İhtiyacı Var mıdır?
Klasik Vergi Sisteminin Özeti
Zekâtın Potansiyeli
Zekâtı Canlandırmak: Mütevazı Bir Öneri
Sonuç

24. Bağış Ekonomisi: Günümüz İslam Dünyasında Vakıflar

Giriş
Vakıf: Yapısal Bir Kurum
Tipik Vakıf Yapıları ve Vakfın Kullanımı
Ekonomide Hayırseverlik
Aile Vakfının Rolü
Bazı Ülkelerde Bulunan Vakıflara Yönelik Genel Bir Değerlendirme
Malezya'da Vakıflar
Türkiye'de Vakıflar
Amerika'da Vakıflar
Endonezya'da Vakıflar
Meseleler ve Zorluklar
21. Yüzyıla Doğru: Kamu Yararına Fon Sağlayıcı Olarak Vakıflar
Sonuç

KISIM VII: DEVLET

25. İslam'da Devletin İktisadi Rolü

Giriş
İslam'da Devletin İktisadi Rolü Ne Olmalıdır?

Dinin Korunması
 Aklın Korunması
 Mülkün veya Mülkiyet Haklarının Korunması
 Neslin Korunması
 İslam'da Devletin Rolü Gerçekte Nasıl Olagelmıştır?
 Dinin Korunması (Dinin Korunması ve Yayılması)
 Aklın Korunması
 Mülkün Korunması (Mülkiyet Hakları)

Sonuçlar
 Sonuç Şeklinde: Neslin Korunması veya Geleceğe Doğru

26. İslam'da Siyasi Otorite

Siyasi Otoritenin Doğası
 Klasik Dönemde Devlet ve Siyasi Otoritenin İslami Teorileri
 Felsefe, Yönetişim ve Demokrasi
 İslam Fıkıh İlmi ve Halifenin Siyasi Otoritesi
 Siyâset-i Şer'iyye: Şeriata Dayalı Siyaset
 İbn Haldûn ve Siyasi Otoritenin Gerekliliği
 Siyasi Otorite Olarak İslam Devleti
 İslam Devletinde Siyasi Otoritenin Özellikleri
 Demokrasi ve İslamî Siyasi Otorite
 İslamî Yönetişimin Anahtar Unsurları
 Anayasa
 Rıza
 Şûra
 Sonuç

27. İslami Sistemde Bütçe Açığı ve Kamu Borçlanma Araçları

İslam İktisadi Bütçe Açıklarını Çalışmalı mı?
 Toplumsal Malların Tedariki-İslami Bakış Açısı
 Kamunun Toplumsal Malların Tedarikine Alternatifler
 Kamu Mallarının Özel Sektörce Tedariki İçin Üçüncü Taraf Garantileri
 Hangi Finansman Araçları
 Borç Dışı Finansman Araçları
 İcâre Araçları
 Kâr-Zarar Ortaklığı Araçları
 Şirket Merkezli Araçlar
 Mudârebe Merkezli Araçlar
 Çıktı Paylaşım Araçları
 Kamu Proje Finansman Araçlarına Dair Genel Açıklamalar
 Kamu Borç Yöntemleri ve Sertifikaları
 Fiyat Yükseltilmesi Temelli Kamu Borcu: Murâbaha ve İstisna
 Selem Sertifikaları ve İstisna Kuponları
 Kamu Hizmet Ruhsatları
 İcâre Tahvilleri
 Krediyeye Dayalı Finansman
 İstemsiz Kamu Borçlanması
 İslam'da Kamu Borçlanmasına Dair Koşullar

Kamu Borçlanmasının Sosyal Adalet Sonuçları
 Senyör ve İstemsiz Kamu Borcu
 Kamu Borç Yöntemleri Üzerine Genel Görüşler
 Sonuçlar ve Özet

KISIM VIII: DİN VE KALKINMA

28. Din ve Kalkınma

Giriş
 Din ve Ekonomik Kalkınma
 Ebedî Kutsal Metinler ve Seküler Bilgi
 Ana Akımlardaki Benzerlikler
 Faiz Yasağı
 Paradigma Kayması mı?
 Rakip Yorumlar: Kurtuluş Teolojisi Örneği
 Bağlam, İçerik ve Ölçme
 Sonuç

29. İslamî Kurumlar ve Az Gelişmişlik

Ana Hatlarıyla Belirlenmiş Hususlar
 Kolektivist Karşı Bireysel Kuruluşlara
 Feodalizm ve Köle Askerler
 Dinsel Meşruiyet
 İslam Hukuku ve 'Uzun Süreli Farklılık'
 Teorilerin Birleştirilmesi

30. Arap Baharı Arifesinde Üç Arap Dünyası

Giriş
 Üç Arap Dünyası
 Karşılaştırmalı Perspektifte Arap İnsani Gelişme
 Karaya Oturmak Üzere mi? Nüfus Artışı ve Su Kıtlığı
 Cinsiyet Ayrımı
 Demokrasi
 Sonuç

31. Küresel Finansal Kriz ve Akıbeti Üzerine İslami Bir Bakış Açısı

Krizi Nasıl Açıklamalı?
 Krizdeki Finansal Davranış
 Ağgözlülük
 Garar
 Spekülasyon
 Yönetişim
 Borç ve Kaldıraç
 Finansallaşma
 İslam ve Kriz Çözümü
 Sonuçlar

Dizin

İslam, Ekonomi ve Ekonomik Hayat

M. Kabir Hassan ve Mervyn K. Lewis

- Arka Plan
- İslam İktisadındaki Gelişmeler
- Faiz Sorunu
- İktisadi Örgütlenme
- İşletme ve Yönetim
- Finans ve Yatırım
- Hayırseverlik, Mütakabiliyet ve İmece
- Devlet
- Din ve Kalkınma

Arka Plan

İslamî finans konusunda çok sayıda makale ve kitap vardır. Son yıllarda daha az sayıda çalışma, İslam iktisadı ile ilgilidir. Bununla birlikte bildiğimiz kadarıyla İslam'ı ve geniş ekonomik alanı yani İslam'ın ekonomiyi ve ekonomik yaşamı nasıl şekillendirdiği ve bunlarla nasıl etkileşime girdiği konusunu ele alan bir kitap yoktur.

Böyle bir kitaba neden ihtiyaç var? Bariz bir başlangıç noktası, 2009 Pew Forum'un "Din ve Kamu Hayatı" raporuna göre, 1,6 milyar ya da dünyadaki her dört kişiden yaklaşık biri Müslümandır (Asya'da %60, Orta Doğu'da %20, Kuzey Afrika, Sahra Altı Afrika'da %15, Avrupa'da %2,4 ve Amerika'da %0,3). Müslümanların çoğunlukta olduğu 57 ülke (İslam İşbirliği Teşkilatı, İİT) vardır. Buna ek olarak, her beş Müslümandan biri İslam'ın azınlık olduğu bir ülkede yaşıyor (Hindistan'da 160 milyon, Avrupa'da 38 milyon ve Amerika'da 5 milyon). Açık bir şekilde Müslümanlar, dünya ekonomisinin önemli bir parçasıdır.

Ama neden *İslam ve İktisadi Hayat: Ana Konular ve Metinler*, İİT ülkelerinin dünya sistemine katkısı gibi çeşitli İslam ülkelerinin ekonomileri üzerine bir çalışma değil? Ağır basan neden, Müslümanların ekonomik faaliyetlerini her yerde dinden ayırmaması, ekonomik faali-

yetlerin takibinin ahlâki ve meşru temellere dayandırılması gerektiğidir. İslam, bir Müslümanın varlığının bütünlüğü üzerinde yetki sahibidir ve kutsal ve seküler arasında hiçbir ayrımı kabul etmez. Ekonomi, siyaset ve dinî ve sosyal ilişkiler, İslam'ın kutsal hukukunun -şeriatın- yetkisi altındadır. Şeriatı dayanarak, İslam, iş ve ticaretin nasıl yönetilmesi gerektiğini, Allah'a ve topluma karşı hesap verme mesuliyetinin nasıl sağlanacağı ve bankacılık ve finansın nasıl düzenleneceği konusunda kapsamlı bir etik oluşturur. Bu din temelli değerlere karşı büyük ölçüde anlayışsız olan küresel bir iş ortamında, bu bileşenlerin tümü kendilerine has zorluklar ortaya çıkarırlar. Kiptaki bazı bölümler, gelenek ve modernlik arasındaki çatışmadan doğan tartışmaların birçoğunu ele almakta ve günümüzdeki uygulamaların ilahi kural ve tavsiyelerin ruhuna ne ölçüde uyup uymadıklarıyla ilgilenmektedir.

Bölümlerin birçoğu -her ne kadar değişen derecelerde olsalar da- İslam iktisadı disiplininin yararlanmaktadır. Bu konu, din ekonomisinden çok farklıdır aslında tam tersidir. Din ekonomisi, din piyasasını incelemek için standart ekonomik analizin kavramlarını ve modellerini uygular (Ekelund vd., 2006; McCleary, 2011). Buna karşılık İslam iktisadı, İslam'ın ekonomik prensiplerini, Müslümanların ekonomik davranışına uygun bir şekilde biçimlendirmek amacıyla İslam'ın dinî ilkelerini iktisatla birlikte uygulamaya ve bütünleştirmeye çalışır.

İslam iktisadı, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonrasına kadar birincil olarak İslam'ın birleşik sosyal ve ahlâki felsefesinin ayrılmaz bir

parçası olarak kaldı. Bağımsız bir disiplin şeklini ancak Müslüman nüfusun yoğun olduğu pek çok bölgedeki entelektüelin sömürgecilik sonrası dönemde alternatif sosyal örgütlenme tarzlarını ifade etmeye başladıkları 20. yüzyılın ikinci yarısında almıştır. Daha sonradan hâkim olan seküler ekonomik organizasyon modellerinden hiçbirisi -yani komünizm ve kapitalizm- İslamî değerler sistemiyle iyi bir şekilde uyuşmamaktadır. Geliştirilen yeni araştırma programı, konvansiyonel paradigmadan birçok yönden ayrılmıştır. M. Umer Chapra'dan alıntılırsak (2000, s. 57):

İslamî paradigma... ahlâki değerlere, insan kardeşliğine ve sosyoekonomik adalete öncelik verir ve Marksist ya da kapitalist muadillerinin aksine vizyonunu gerçekleştirmek için öncelikli olarak ne devlete ne de piyasa dayanmaz. Aksine felahın ya da herkesin refahını sağlamak için değerlerin ve kurumların, piyasanın, ailelerin, toplumun ve devletin entegre rolüne dayanır. Bireyin ve toplumun reformu, ıslahı yoluyla sosyal değişime büyük önem verir. Bunlar olmadan piyasa ve devletin ikisi de eşitsizlikleri sürdürebilir.

Bu geniş anlayışa rağmen bankacıların ve uygulayıcıların ticari çıkarları, bankacılık ve finans konularını bütün meselelerin üstüne çıkarmak isteyen akademisyenlerin yayıncılık arzularıyla birleştiğinden bu alan kısa zamanda önemli ölçüde daraltıldı. İslam iktisadı, İslamî finansla neredeyse eş anlamlı hâle geldi. Bu derlemenin amaçlarından birisi, finanstaki genellikle haddinden fazla çalışılan konulardan akademisyenleri uzaklaştırmaya teşvik etmek ve inşallah İslam iktisadının diğer bazı boyut-

larına olan ilgiyi canlandırmaktır. Bu amaçla, kitaptaki sekiz kısımdan sadece ikisi, doğrudan İslamî finans konularıyla ilgilenmektedir. Buna göre bu kitap, İslam'ın genel olarak ekonomik hayatın temel veçhelerini nasıl etkilediği ve şekillendirmeyi arzu ettiği sorusu etrafında yapılandırılmıştır ve bu yüzden başlık, *İslam ve İktisadi Hayat: Ana Konular ve Metinler* olmuştur.

İslam İktisadındaki Gelişmeler

İslam iktisadı mirası dikkate alındığında, kitabın ilk kısmının İslam iktisadının gelişimini ele alması uygundur ve dört bölüm, farklı yollardan İslamî ve konvansiyonel ekonomik analiz arasındaki karşılıklı ilişkiyi araştırmaktadır.

Her ne kadar Mark Blaug, *İktisat Kuramının Geçmişine Bakış* (1968) kitabında, “Adam Öncesi Ekonomi” (külçeciler, merkantilistler ve fizyokratlar) gibi bir bölüm ayırmış olsa da konvansiyonel ekonomik analiz normal olarak -en azından İngilizce çalışmalarda- Adam Smith'in *Ulusların Zenginliği* kitabına tarihlenir (1776). Sir Eric Roll, *İktisadi Düşüncenin Tarihi* (1956) kitabında özellikle Sir William Petty, David Hume ve Richard Cantillon'a atıf yaparak şunları yazmıştır: “Orta Çağ'ın sonu ile *Ulusların Zenginliği* kitabının ortaya çıkışı arasında geçen üç yüz yılda, klasik ekonomi politik sistemi hazırlanıyordu.” Bununla birlikte çok az çalışma, İslam'ın doğduğu ve İslam iktisadının kök saldıği 7. yüzyıla kadar geçmişe gitmektedir.

Birçok alışverişin (hatta belki de çoğunun) aynı olarak yapıldığı feodal yapı içeri-

sinde evrilen Hristiyanlığın tersine İslam, başlangıcında Mekke ve diğer Arap ticaret kasabalarının pazar ekonomileri gerçeğiyle yüzleşmiş ve pazarın işleyişini kavrama ihtiyacı hissetmiştir. Kur'an'ı Kerim (Hristiyanlığın tersine), meşru ekonomik faaliyeti sağlam bir etik ve ahlâki temele ‘mübadelede adalete’ oturtmak için uyulması gereken ilkeler (örneğin; ribânın olmayışı, sözleşmelerde belirsizliğin ortadan kaldırılması (garar) ve kumarın, istismarın ve spekülasyonun yasaklanması) koymuştur (İqbal ve Lewis, 2009). Kur'ani ilkeler, açık ve net olsa da onların detaylandırılması ve yorumlanması sadece Hz. Muhammed'in sözleri ve eylemlerine değil (sünneti oluşturan hadis derlemesi) aynı zamanda ekonomik hayata rehberlik edecek bir hukuk yapısı (şeriat) kurmak için İslam âlimleri tarafından aklın kullanılması (içtihat) ve analogik mantığın (kıyas) uygulanmasına da dayanmaktadır.¹

Bu çerçevede, İslahi İkinci Bölüm'de, İslam'ın 622'de doğuşundan 15. yüzyıla kadar devam eden İslam kültürünün ve bilimsel düşüncenin gelişmesiyle başlayan İslam tarihindeki üç ayrı dönem üzerinden Müslüman yazarların iktisadi düşünceye katkılarını incelemektedir. Ebû Yûsuf (731-98), Kureyşi (752-818), Dâvûdî (ö. 1012), Mâverdi (974-1058), Gazzâlî (1058-1111), İbn Teymiyye (1263-1328), Şâtîbî (ö. 1388) ve İbn Haldûn (1332-1406) gibi isimler, ekonomik meselelerden üretilen önemli bir analizi işaret etmektedir. Bu gelenek maalesef İslahi tarafından zayıflama evresi olarak tanımlanan, 16. ve 19. yüzyıllar arasında Müslüman yazarlarca yapılan iktisadi analizlerin etkisinin azaldığı

ve çok az yeni katkının olduğu ikinci döneme taşınmamıştır. 19. yüzyılda başlayan üçüncü dönemde, yeniden uyanan ilgi en nihayetinde İslam iktisadı disiplininin ana dayanaklarının gelişmesine ve iktisadi meselelere dair vahiy bilgisiyle yaratıcı düşüncenin birleştirilmesi demek olan bir geleneğin muhafaza edilmesine yol açmıştır. Islahi bölümü, İslam iktisadının önemli özelliklerinin özetini vererek sonlandıırır.

Birinci Kısım'daki diğer bölümler, İslam iktisadı disiplininin konvansiyonel ekonomik analizden nasıl farklılaştığını incelemeye devam etmektedir. Fayda maksimizasyonu her ikisinde de fakat çok farklı şekillerde ortaya çıkar. Bir Müslüman, metafiziksel konularda olduğu gibi etik ve adalet konusunda da vahiyi, bir bilgi kaynağı olarak kabul eder. Buna karşın standart ekonomi metodolojisinin bütün evrimi, değerlerin ve etik teorisinin savuşturulması yönünde olmuştur. Özellikle ekonomik teori, bir kişinin mevcut faydaları en üst düzeye çıkarmak için kaynakların maliyet ve faydalarındaki değişikliklere uyum sağlayan bir tercihler (tutumlar, zevkler, eylemler ve yasalar) toplamı olarak yorumlamaktadır. Buna kıyasla İslam, insanı, yeryüzünde Allah'ın halifesi ve kulu olarak kabul eder. Bu perspektiften dolayı İslam, maddi ve manevi olana dikkat edilmesinin önemine fazlasıyla vurgu yapmaktadır.

İslam İktisadında fayda kavramı üç şekilde genişletilmiştir. İlki, fayda ya da tatmin, maddi olduğu kadar manevi olanı da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. İkincisi, fayda bu hayattan ahirete sınırlı bir şekilde uzatılmıştır.

Üçüncüsü, toplumsal yükümlülükler açık bir şekilde tanınmıştır ve refah, başkalarının refahı için kaygılanılmadan hiçbir anlamda elde edilemez. Sonuç, sosyal bağlar ve toplumsal çıkar sınırları içinde kişisel çıkarı peşinde koşan 'inançlı' bireyin, rasyonel bireyin yerini almasıdır. İnançlı kişi, bencil doğasına ve zenginlik arzusunu dizginlemek için diğerkâmlık, iş birliği, kardeşlik, dayanışma, sevgi ve karşılıklı saygı gibi ahlâki güçlere dayanır.

İslam İktisadında iktisadi faaliyete katılım, bireylerin kendi kişisel çıkarlarını gözeterek normlara, değerlere ve beklentilere tam olarak uymalarına izin verilen dinî bir sorumluluk hâline gelir. Bu bakımdan bireysel karar verme özgürlüğü, mutlak değildir ve kurallarla yönetilmeli ve sınırlandırılmalıdır. Bu, şeriatın gerçekleştirilmeyi amaçladığı şeydir. Ekonomik kaynaklar ve insan gayretleri, maddi ve manevi iktisadi faaliyetin hem maddi hem de sosyal olarak faydalı olduğu şekilde iki düzeyde fayda veya tatmin arayışında kullanılır. Bu gereklilik, manevi zenginleşme olmadan maddi tatminin elde edilmesinin geçici ve en nihayetinde çürük olduğuna dair inancın kabul edilmesidir. Zira birey ve toplumun tam olarak gelişmesi için ikisinin arasında bir denge olması gereklidir.

Aslında Asad Zaman'ın Üçüncü Bölüm'de tartıştığı gibi İslamî perspektiften ekonomik meselelerin nasıl organize edileceğine dair en temel kararlar -üretilecek metalar, nasıl üretilcekleri ve kim tarafından ve hangi kaynaklarla ve kimler için üretileceği gibi- ilk olarak ekonomik hayatın gayesini belirlenmeden yapılamaz. Basitçe söylemek gerekirse cevap,

ekonomik faaliyetin amacı; Allah'ın hoşnutluğunu kazanmaktır. Ekonomik veya diğer tüm anlamlı insan faaliyetleri, hesap gününe yöneliktir. Diğer herhangi bir faaliyet, insanları bu amaçtan uzaklaştırmak anlamında anlamsız veya zararlıdır. Eleştirmenler, sonsuz şekilde yaşayan ekonomik ajanların varsayılması suretiyle aynı sonuca ulaşmanın en azından teoride mümkün olabileceğini tartışabilir ancak İslam, insanın kalplerindeki çatışan eğilimler açısından daha dinamik ve karmaşık bir bakış açısı sunar. İnsanları ve toplumları servet üretme yetenekleri açısından değerlendirmek yerine kalbi arındırmak için bir araç olarak görülür. Sonuç olarak İslam, çağdaş ekonomik teoride öngörülme-yen yönlerde toplumu dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Bu, Zaman'ın işaret ettiği gibi, İslamî paradigmanın sunduğu radikal bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Yine de İslamî ve geleneksel analiz arasındaki farklar büyütülebilir. Talebe nispetle zengin ekonomik kaynakların bulunduğu bir dünyada ekonomik bir sorun olmazdı. Buna göre ana akım iktisadın² temelleri, üç yapı bloğunda bulunmaktadır: Kaynakların kıtlığı ile boğuşmak, ekonomik faaliyetlerde kişisel çıkarlar peşinde koşmak ve ekonomik hayata katılımdan elde edilen verimli kazanımların maksimizasyonu. Bu önermeler göz ardı edilmemeli, daha ziyade İslamî bir perspektiften bakılmalıdır. Yine ana akım ekonominin üç temelini yani kaynakların kıtlığını, çıkarların peşinde koşmayı ve kazanımların maksimize edilmesini düşünün. Kıtlık açısından kaynakların sağlanması ve insanlığın kullanımına sunulmasının ayrı konular olduğu kabul edil-

mektedir. İslam iktisadı, kaynakların Allah tarafından verildiğini ve dolayısıyla tükenmez olduğunu vurgulamaktadır. Yine de bunların insanlar için tedariki, insan bilgisi ve çabasının uygulanmasının bir fonksiyonudur. İkincisi, İslam, bireysel çıkarı reddetmez ancak bunu, İslam'ın ahlâki ve sosyal sınırları içinde takip edilmesini gerektirir. Bencillik eylemleri bu sınırları aşar. Üçüncüsü ve yine sınırlar içinde, kendi başına maksimizasyonla ilgili de çok az tartışma bulunmaktadır. Kıtlık karşısında kaynak kullanımının etkinliği için maksimizasyon gereklidir ve İslam İktisadında geçerli bir analiz yöntemi olarak kalmaktadır (Hasan, 2002).

Aynı doğrultuda Muhammad Nejatullah Siddiqi, Dördüncü Bölüm'de sömürgecilik sonrası oluşum evresindeki İslam iktisadına birçok modern katkının muhalif niteliğini sorgulamaktadır ve daha önceki çatışmacı duruşun yerini fakirlik, eşitsizlik ve ekolojik dengesizlik sorunlarını çözmek için insanlığın geri kalanıyla müşterek ve iş birliği içindeki çabaların alması gerektiğini önermektedir. Analitik bir düzeyde Siddiqi, ekonominin konvansiyonel piyasa odaklı bakışının aileden başlayan ve ekonomide toplum tabanlı girişimlerin rolünün tanındığı özellikle de hayırseverliğin teşvik edildiği bir durumla değiştirilmesini önermektedir. Onun finans ve para politikasında borcun rolünün asgariye indirilmesi ve risk paylaşımı yaklaşımlarının genişletilmesi görüşleri gibi bu konu da daha sonraki bölümlerde ele alınmaktadır.

Son olarak Beşinci Bölüm'de, Habib Ahmed, İslam ekonomistlerinin konvansiyonel

ekonomiye karşı disiplini geliştirirken aldıkları yaklaşımlarına dair tartışmanın özetini sunarak ve gözden geçirerek başlamaktadır ve konvansiyonel teorik araçların kullanılışlığı düşünülürken, İslam İktisadında cevaz ilkesinin kullanılması gerektiğini savunmaktadır. Bu pozisyona dayanarak bölüm daha sonra konvansiyonel ekonomide ekonomik ajanların seçimlerini nasıl yaptıklarını açıklamak için kullandıkları eşit-marjinal ilke, analitik çerçeve unsurlarını sunmaktadır. Eşit-marjinal ilkesinin her bir unsuru, şeriatın ilkelerine aykırı olup olmadığını tespit etmek için değerlendirilmektedir. Uygun bir şekilde değiştirilmiş eşit-marjinal ilke çerçevesinin, 'İslam insanının' etik kaygılar temelinde yaptığı seçimleri incelemek için nasıl kullanılabilirliğini göstermek için örnekler verilmiştir.

Faiz Sorunu

Faizin kaldırılması, İslam iktisadının temel ilkelerinden biridir ancak Hz. Ömer'in Hz. Peygamber'in ribânın anlamını tam olarak açıklayabilecek kadar uzun yaşamadığı şeklindeki pişmanlığını dile getirdiği gibi bugün de tartışmalı olarak kalmaktadır.

Shamim A. Siddiqui, Altıncı Bölüm'de ilk olarak Fazlurrahman (1964) tarafından gündeme getirilen ve daha sonraki çalışmalarda tartışılan konuları tekrar ele almaktadır. Konu, İslam İktisadında öne çıkmaya başlamıştır çünkü fıkıhçılar, bankacılık ve diğer kredili işlemlerde faiz alınmasının ve ödenmesinin caiz olmadığına hükmederken bir kâr oranının, LIBOR gibi bir ölçüt veya

gösterge oranı olarak kullanılan bir piyasa faiz oranına endekslense dahi varlık tabanlı ya da ilgili işlemlere uygulanabileceğinin caiz olduğuna karar vermektedirler. Siddiqui, vadeli ödeme satışlarında, paranın pozitif bir zaman değerini kabul etmenin ve aynıysa faiz tabanlı işlemlerde izin vermemenin savunulamaz olduğunu öne sürmekte ve sonrasında vadeli ödeme satışında daha yüksek bir fiyat uygulamanın caiz olup olmadığına dair lehte ve aleyhte argümanları değerlendirerek devam etmektedir. Tartışmalı olarak 'Marslı adam' gözlemini yapmaktadır (bu örnekte onun sınıfındaki öğrenciler):

Bu yazarın 20 yıldır İslam iktisadı öğretme deneyimlerden, hemen her sınıfta öğrenciler, İslamî bir banka yoluyla vadeli satışla nakit fiyatından daha yüksek bir fiyata araba almak ile bir bankadan faizle borç aldıktan sonra bir araba almak arasında herhangi bir fark görmedikleri yorumunda bulunmuşlardır.

... Bu ticaret (bey) yoluyla kişi, para kazanabilir ya da faizle borç verebilir. İlki, İslam'da ve diğer dinlerde caizdir diğeri ise bütün tek tanrılı dinlerde ve hatta Hinduizm'de dahi bir zamanlar yasaklanmıştır. Bir taraftan İslam, nakit borçlarda %0 faizi zorunlu kılarken diğer taraftan vadeli ödeme satışı yoluyla herhangi bir (efektif) faiz oranına izin vermesi mantıklı mıdır?

Bu gözlem, böyle bir ayrımın neden haklı olabileceğinin nedenlerini araştıran Kahf ve Subhani'nin takip eden bölümlerine değerli bir karşı vurgudur.

Yedinci Bölüm'de Monzer Kahf, İslamî finansın varlık temelli olması nedeniyle kon-

vansiyonel finans alanından ayrıştırıldığı yönündeki yaygın algıyı incelemektedir. Konvansiyonel bankacılık ise varlık temelli olmak zorunda değildir. Bunun yerine varlığa dayalı finansmanın zorunlu olduğu ancak kendi başına yeterli olmadığı iddia edilmektedir. Daha ziyade söz konusu varlıkların büyümesi ve getiri yaratması gerekmekte ve temel işlem, bu amaç için yapılmalıdır. Sonuç, İslamî finansın faiz yasağı ile tanımlanmaması gerektiğidir. Bunun yerine Kahf'ın sözleriyle; “malların, hizmetlerin ve ödeme araçlarının gelecekteki bir tarihin karşılığı olarak temin edilmesi olarak görülmelidir. Başka bir deyişle İslamî finans, yöntem, araç veya sözleşmeleri sadece satış, kira ve paylaşımır.”

İkinci Kısım'ın son bölümü olan Sekizinci Bölüm'de, Azeemuddin Subhani de satış bazlı finansmana odaklanmaktadır. Özellikle Kur'an-ı Kerim'de: “Allah alışverişi helal, faizi haram kılmıştır” (Bakara Sûresi, 2:275) kilit ayetini diğer ilgili ayetler ve Hz. Peygamber'in destekleyici hadisleri ışığında, ribâ ve bey kavramlarının kompleksliğinden kaynaklanan zorlukları analiz etmektedir. Ayrıca “risk yoksa karşılık da yoktur” deyişiyile özetlendiği gibi İslamî finansın zorunlu olarak riske dayanması gerektiği şeklindeki ortak algıyı sorgulamakta ve eleştirmektedir. Subhani, akademik dilsel serbestiyetin ve finansın bazı temellerinin yanlış anlaşılmasının akıl yürütmede ölümcül kusurlara yol açtığını ve İslamî finans paradigmasının ve uyum mekanizmasının uygulamada yanlış yönleneşine neden olduğunu iddia etmektedir. Mevcut yorumlara meydan okumanın yanı sıra bu bölüm, İslamî finans yapısına yön vermek için yeni

ortaya çıkmış, yargısal olarak test edilmiş, genel olarak uygulanabilir çalışma ilkelerine dayanan “ufuk açıcı” bir İslamî finans hukuku teorisi sunmaktadır.

İktisadi Örgütlenme

Geniş anlamda, bir Müslüman ülkenin ya da Müslüman nüfusun fazla olduğu ülkelerin iktisadi örgütlenmesinin çoğu diğer ülkelerden biraz farklıdır. Mallar üretilir, alınır ve satılır; insanlar barınır ve yetiştirilir, çalışmak için seyahat eder, tatil ve eğlence sektöründen faydalanır. Yine de Müslümanların tüketmesi için hangi yiyecekleri meşru veya caiz olduğunu tanımlayan helal beslenme kurallarından ötürü gıda endüstrisinin niteliğinde önemli bir farklılık bulunmaktadır.³ Joe M. Regenstein, Mian Nadeem Riaz, Muhammad Chaudry ve Carrie E. Regenstein'in yazdığı Dokuzuncu Bölüm, bir ürünün helal sertifikalı olarak tanımlanabilmesinde bir kılavuz sağlamak için helal gıdadaki ana ilkeleri gözden geçirmekte ve küresel helal pazarının boyutu ve büyüklüğünü incelemektedir. Bu bölüm, helal gıdalar konusunda daha tartışmalı konulara ve hem hükümet hem de hükümet dışı kuruluşların belgelendirme rolüne ve geleceğe yönelik önerilere bakmaktadır. ABD, Birleşik Krallık ve Avustralya gibi Müslüman azınlıktaki ülkelerde yaşayan Müslümanların ilgisini çeken bir gelişme, hem helal hem de koşer gıda pazarlarına hizmet edecek üretim sürecindeki küçük değişikliklerdeki potansiyeldir.

Mohamed Ariff ve Meysam Safari, Onuncu Bölüm'de, 2010 yılına kadarki altı yıllık bir

dönemde Müslüman çoğunluktaki ülkelerin sosyoekonomik fotoğrafını çekmeyi deniyor. Yazarlar, 57 Müslüman ülkenin, sömürgecilerinden bağımsızlıklarını kazandıklarından bu yana geçen son 60 yıl içinde önemli ilerlemeler kaydettiklerini keşfediyor ve belki de bazıları için şaşırtıcı bir şekilde bu Müslüman ülkelerin ilerleyişinin dünyanın geri kalanının özellikle gelişmekte olan ülkelerinkiyile karşılaştırılabilir olduğunu buluyorlar. Ancak bu performansın sürdürülebileceğinin garantisi yoktur. Bazı Orta Doğu ve Kuzey Afrika (MENA) ülkelerinin yakın zamanlardaki istikrarsızlığı, Müslüman çoğunluklu ülkelerin geleceğinin, ekonomik alanda olduğu kadar politik alanda da yapacakları seçimlere bağlı olduğunu göstermektedir.

Pek çok gelişmekte olan ülke için sıklıkla söylenen şey, gerektiği kadar kullanılamayan en büyük varlığın (en azından iş gücü açısından) erkek nüfus olduğudur. Müslüman ülkelere yönelik -özellikle de Batılı gözlemciler tarafından- sık tekrarlanan bir eleştiriye göre yetersiz kullanım bir kadın iş gücü özelliğidir. İsmail H. Genc, George Naufal ve Bassam Abu Al-Foul'un yazdığı On Birinci Bölüm bu durumu araştırmaktadır. Kadınların Müslüman ülkelerde iş gücüne katılımının mevcut ve tarihî kayıtlarını incelemekte ve Müslüman ülkelerdeki kadınların aslında iş gücüne katılım bağlamında gayrimüslim ülkelerdeki muadillerinin gerisinde kaldıklarını bulmaktadır. Özellikle MENA bölgesi, dünyadaki en düşük kadın iş gücüne katılım oranlarından birisine sahiptir. Her ne kadar bu istatistik, önemli bir eşitsizliği gizlese de neden sorusu ortada durmaktadır. Dinden dolayı mı yoksa

başka etkilerden dolayı mı? Yazarların ampirik çalışması, kültürel etkenlerin daha büyük rol oynadığını ve hatta bunun verileri saptırabileceğini meydana çıkarmaktadır. Genc, Naufal ve Abu Al-Foul konuyla ilgili kültürel olarak daha hassas verilerin toplanması ve böylece bulguya dayalı araştırma çağrısında bulunmaktalar.

İşletme ve Yönetim

Allah'a ve topluma (ümme) karşı hesap verme mesuliyeti, bir Müslümanın inancının merkezidir ve bu sorumluluk, muhasebe ilkelere, kurumsal yönetişime, iş etiğine ve yolsuzluğa karşı tutumlara yansımaktadır.

Muhasebe, On İkinci Bölüm'ün başlığıdır. Roszaini Haniffa ve Mohammad Hudaib, konvansiyonel muhasebede ortaya çıkan ve İslam öğretisinin amaçlarını yerine getirmede İslamî işletmeler için uygunsuz olarak bazı problemleri ele almaktalar. Bu bölüm özellikle İslamî işletme kuruluşlarının paydaşlarına karşı hesap verme sorumluluğunu yerine getirmek için dikkat etmesi gereken muhasebe, ölçüm, açıklama ve uygulama konularında birbiriyle ilişkili üç konunun eleştirel bir analizini sunmaktadır. Daha önemlisi, yaptıkları analiz, İslamî dünya görüşünün muhasebe politikaları ve uygulamaları üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır.

Kurumsal yönetim ilkeleri, On Üçüncü Bölüm'de özetlenmiştir. Bu bölüm, genel olarak kurumsal yönetişimi ve özellikle İslamî kurumsal yönetişimi incelemektedir. Aynı zamanda İslamî kurumsal yönetişimde, ger-

çeklik ve uygulama arasındaki boşluğu analiz etmektedir. Batılı kurumsal yönetim sistemlerinde kurallar, hissedarlara dayalı bir sistem iken İslamî kurumsal yönetim çerçevesinde temel prensipler, paydaş temelli bir modele işaret eder ve bu da kurumdaki tüm paydaşların görüşlerini dikkate alır. Tüm paydaşları kapsayan bir danışma süreci, İslamî kurumsal yönetim ilkelerinin anahtarıdır. Şeriat yönetişimi, kurumlarda birincil rolü üstlenir ve kamu denetçisi, kamu kurumlarında kilit rol oynar. İslamî kamu politikasında ana hatlarıyla belirtilen genel kurumsal yönetim ilkeleri yer alırken İslamî siyasette henüz yürürlüğe konan ve genel şeriat ilkelerine dayalı olması gereken hiçbir yazılı kanun veya madde bulunmamaktadır.

On Dördüncü Bölüm'de Rodney Wilson, İslamî bir perspektiften ekonomi ve ahlaki analiz ediyor. Ekonomi politikası oluşturanın ahlaki çıkarımlara sahip olduğundan ve değer yargısız olarak kabul edilemeyeceği varsayımından yola çıkmaktadır. Bu temelden dini inancın ve özellikle İslam'ın ekonomik kararlar için ahlaki bir çerçeve sağladığını düşünmektedir. Bu amaçla İslam ekonomistleri tarafından büyük ölçüde ihmal edilen din ekonomisi literatürünü gözden geçirmekte, zekâtın toplanmasını ve harcanmasını, ekonomik perspektiften analiz etmekte ve son olarak iktisadi kalkınma ve maddi ilerlemenin ahlakiliğini değerlendirmek için Müslüman inancının nasıl manevi bir prizma sağladığını araştırmaktadır.

Wilson'ın argümanının doğal bir uzantısı, yolsuzluk konusundaki İslamî konum ile ilgi-

lidir ve On Beşinci Bölüm'de Iqbal ve Lewis bu konuya odaklanmaktadır. Yolsuzluk, İslamî bir perspektiften kapsamlı bir biçimde incelenmeyen bir konudur ve yazarlar hem İslamî hem de Batılı yolsuzluğa dair görüşleri aydınlatmakta ve her bir politikanın yolsuzluk sorununu nasıl ele aldığını açıklamaktadır. Batılı sistemler, yolsuzluğun ekonomik ve sosyal maliyetlerini azaltmak için hem politik hem de idari olarak çeşitli önlemlere sahiptir. Batı dünyası yolsuzluğun önlenmesi için sivil ve idari önlemlere öncelik verirken İslam, yolsuzluğun azaltılması için içsel arınmaya daha fazla önem veriyor. Bu bölüm, bu yaklaşımların ikisinin de yeterli olmadığı sonucuna varmaktadır: İçsel kısıtlama (İslam) ve dışsal kısıtlama (Batı çözümü) yetersizdir. Sonuç olarak İslam ve Batı'nın her ikisi de yolsuzluğu içerecek etik ve pratik önlemlerin bir bileşimini kullanarak birbirlerinden öğrenebilirler.

Finans ve Yatırım

Açık olan yasal ilkeler, İslamî sermaye piyasalarında finans ve yatırımı yönetir. İslam hukuku; faizleri, açığa satışları ve spekülasyonları yasaklar ve gelirin, garantili bir geri dönüş olarak değil paylaşılan ticari faaliyetlerden ve alım-satım işlemlerinden elde edilen gelirler olarak hesaplanmasını şart koşar. Bu, görünüşte Batı finansında öne çıkan finansal türevler gibi pek çok modern finansal enstrümanın gelişmesi için uygun bir ortam değildir. Gerçekten de İslam fıkıhçıları, türevlerin aşırı belirsizlik (garar) içerdiğini, kumar oy-